

JUHLA JA ARKI PERUSKOULUSSA

Opettajuuteni tarkastelua valmistautumisessa juhlaan

LEENA MESKANEN

Kehittämishankeraportti

Toukokuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) MESKANEN, Leena	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi JUHLA JA ARKI PERUSKOULUSSA Opettajuuteni tarkastelua valmistautumisessa juhlaan		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,		
Työn ohjaaja(t) LAITINEN, Antti		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Työn pohjimmainen tarkoitus on pohtia yläasteikäisen asemaa peruskoulussa. Mikä on tämä vaihe, kun ei ole enää lapsi eikä vielä aikuinen? On universaali ilmiö, että tässä iässä nuori hakee identiteettiään ja tarvitsee aikuiselta kaiken mahdollisen viisauden ja tuen. Miten opettajana voisin ohjata parhaalla mahdollisella tavalla nuorta oman suuntansa etsimisessä ja yksilökehityksessä. Kysynkin, että löytyykö opettajalta hiljaista tietoa nuoren huutoon: miten tullaan osaksi yhteiskuntaa? Miten opitaan vaikuttamaan ja miten opitaan mediakriittisyyttä? Miten ollaan nuorena yhteisössä, jos ei omassa pienessä kunnassa ole vetovoimaista harrastusta, joka mahdollistaisi omaa paikkaa ja kehittymistä? Miksi turhautumiselle ei anneta selitystä?</p> <p>Edelleen kysyn oppiainesisältöjä. Yläasteella ei ole pakollisena etiikkaa, käytännön filosofiaa, mediakasvatusta eikä juuri taidekasvatustakaan. Nämä oppiaineet mahdollistaisivat kyselyn, vuorovaikutuksen ja pohtimisen ilon. Mielestäni tärkeimpiä asioita koulussa olisi ajattelemaan opettaminen. Jos oppii ajattelemaan, oppii näkemään mitä mistäkin seuraa. Sitten oppii myös kysymään ja kyseenalaistamaan. Elämä menee eteenpäin hyvien kysymysten, ei hyvien vastausten varassa. Nykyisellään koulu pyrkii tiedolla täyttämään nuoren mielen. Kentällä turhaudutaan, jos vuoden opetusisältö voitaisiin kiteyttää muutamaan lauseeseen ja kuitenkin ei ole ollut aikaa tunnilla keskusteluun. Tärkeämpää olisi kokea tulevana kuulluksi, hyväksytyksi, kohdatuksi ja ymmärretyksi.</p> <p>Ongelmaperustainen oppiminen. Uusi tapa oppia ja opettaa tarjosi valtavan pohjan opettajuuteni tarkastelulle ja avasi näköalat elinikäiselle oppimiselle. Ihmettelen kuitenkin monia asioita, esimerkiksi reflektoin, itsearvioinnin, aidon kohtaamisen ja luovan ilon vähäisyyttä arjessa ja juhlassa. Oppilas tuli minulle entistä arvokkaammaksi. Oppilaista on vaikka mihin, jos he saavat mahdollisuuden! Onko muutos mahdollista?</p>		
Avainsana (asiasanat) Jos olet opettaja, herätä henkiin.? (Saarinen & Lonka)		
Muut tiedot		

Author(s) MESKANEN, Leena	Type of Publication Development project report	
	Pages 37	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title FEAST AND WORKDAY IN COMPREHENSIVE SCHOOL A study of my teachership in preparing for a feast		
Degree Programme Vocational teacher college, display form		
Tutor(s) LAITINEN, Antti		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The basic aim of the work is to study the status of upper level students at comprehensive school. What is this stage when you are not a child anymore, but not yet an adult. It's a universal phenomenon that at this age a young person searches for his identity and needs the support of all possible adult wisdom. How could I as a teacher guide the young one to search his own way and in his personal individual development in the best possible way. I want to ask if the teacher has silent information for the young one's call: how to become part of the society? How do you learn to influence and how to learn media criticality? How to be a young person in the society if you don't have an appealing hobby in your own small municipality, which could enable your own place and development? Why isn't frustration given an explanation?</p> <p>Furthermore I ask about subject contents. At comprehensive school there are no compulsory courses at ethics, practical philosophy, media education or not much art education. These subjects would enable questioning and the joy of contemplating interaction. I think one of the most important things at school is teaching students to think. If you learn to think, you learn to see what leads to what. Then you learn to ask and make things questionable. Life goes on through good questions, not good answers. At the present the school tends to fill students' minds with information. In the field you get frustrated when you could crystallize the contents of the curriculum of a year into a few sentences and still there hasn't been enough time for discussion during the lessons. It would be more important that you could feel to be heard, accepted, met and understood.</p> <p>Learning based on problem solving. A new way of learning and teaching offered a huge basis to study my teachership and opened horizons for lifelong learning. I still wonder many things, e.g. how do I reflect, selfevaluate the little amount of real encounter and creative joy in everyday life and feast. The student became all the more valuable for me. The students can do anything if they get a chance. Is changing possible?</p>		
Keywords "If you are a teacher, bring me to life?" (Saarinen & Lonka)		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. AIHEEN VALINNASTA	2
2. TARKASTELURYHMÄN VALINNASTA	4
3. VALMISTAUTUMINEN JUHLAAN.....	5
4. JUHLASSA.....	8
5. JUHLAN JÄLKEEN.....	11
6. KRIISI	14
7. PAREMPAAN OPETUKSEEN	15
8. ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN. UUSI TAPA OPPIA JA OPETTAA	19
9. ONKO MUUTOS MAHDOLLISTA? VOIVATKO JUHLAT ALKAA	29
10. LOPPULAULU	34
11. LÄHTEET	36

1. AIHEEN VALINNASTA

Opintojen ensimmäisellä kokoontumiskerralla esittelin kehittämishankeideaani. Olin omalla työpaikallani puhunut rehtorin kanssa, että itsenäisyysjuhla voisi olla hyvä tarkastelun kohde. Koulumme lukuvuoden 2007-2008 toimintasuunnitelmaan oli kirjattuna opettajakokouksen yhteinen päätös, että itsenäisyyspäivä, torstai, joulukuun 6.2007 on koulupäivä. Perjantain saisimme vapaapäiväksi. Tarjoamme kunnan yhteisen itsenäisyysjuhlan kokokouluväen voimin. Kunnan perinteinen juhla alkaa aina Jumalanpalveluksella klo 10.00 kirkossa. Sen jälkeen on kunniakäynti ja seppeleen lasku sankarihaudalle. Täältä siirrytään kahvitukseen yläkoulun ruokasaliin ja ohjelma alkaa kello 12.00 liikuntasalissa.

Kun asia varmistettiin kunnasta, että sopiiko tällöinen ehdotus kunnan itsenäisyysjuhlaksi ja asialle saatiin myönteinen vastaanotto, aloimme pohtia sisältöä ohjelmatoimikunnassa. Toinen ryhmä pohti kahvitarjoilun, ja sitä ennen tapahtuvan oppilaiden ruokailun järjestämistä. Kuka vastaa mistäkin osuudesta. Minä kuuluin ohjelmatoimikuntaan.

Ajattelin yhdistää opetusharjoitteluni ja kehittämishankkeen samaan kokonaisuuteen kysymyksillä:

1. Miten tuon kuvan juhlaan ja minkä ryhmän valitsen toteuttamaan sen?
2. Voisiko koulu välittää myönteistä kuvaa ulospäin mahdollisena kulttuurin tarjoajana kunnassamme?
3. Olisiko juhla opettajien ennakkoluuloja poistava tekijä uudessa yhtenäiskoulussamme?
4. Opinko opettajana tästä kaikesta jotain uutta?

Lukuvuosi alkoi kolmella tavalla erilaisena. Koulumme oli muuttunut yhtenäiskouluksi käsittäen kirkonkylän ala-asteen 1-6 luokat ja yläasteen 7-9 luokat. Yhteiset opettajainkokoukset ja yksi rehtori oli nyt siis todellisuutta, joka aiheutti helposti ennakkoluuloja luokanopettajien ja aineenopettajien välillä. Edustimiehen kuitenkin erilaista työkulutturia. Ala-asteen rehtorin virka oli toiminut väliaikaisena ja nyt rehtorina jatkoi yläasteen rehtori. Juhla voisi olla vahvistamassa mahdollisuuksiamme myönteisellä tavalla. Olemme pieni kunta ja voimavaro-

jen yhteen laittaminen ensimmäisen yhteisen juhlan järjestämiseksi voisi tuoda molemminpuolista työiloa periaatteella : yhdessä olemme enemmän, yhdessä toimimme paremmin, yhdessä näymme kauemmas ja sana yhdessä kuuluu työmme kuvaan! Yhtenäiskoulu-uudistumisen lisäksi entisen yläasteen tilat oli remontoitu täysin. Olimme olleet vuoden parakkikoulussa ja muissa kunnan tarjoamissa tiloissa. Nyt meillä olisi ensimmäinen juhla uudessa valtavan suuressa liikuntasalissa. Tämä uutuuus toisi myös yleisöä itsenäisyysjuhlaamme. Monella on halu nähdä millainen se sali nyt remontin jälkeen on. Kolmas uudistava tekijä oli neljän kunnan välille syntynyt yhteistyö, joka johti valmisteleviin työryhmiin. Minut oli valittu kulttuuri- ja museo työryhmään. Kokouksia oli neljä lyhyen ajan sisällä neljä ja niissä oli pystyttävä löytämään jokaisen kunnan vahvuudet ja mahdollisuudet kulttuurin tarjoajana.

Olen kahden kunnan yläkoulun ja kansalaisopiston yhteinen kuvataiteen opettaja. Ihmettely ja ideointi syttyy minussa helposti. Poltan myös itseäni välillä suotta. Pienempikin liekki riittää ja monesti jopa valaisee ja lämmittää enemmän. Visioni ovat suuret, en voi sille mitään. Aina joudun kuitenkin tulemaan alas, sillä emme ole teatterissa tai tilassa, jossa kuvataiteelliselle maalailulle olisi mahdollisuudet olemassa. Luova hulluus voi päätyä kaaokseen. Kokeellinen elämänasenteeni ja rajaton epävarmuuden sietokykyeni sallii siis mahdottomatkin ideat ideatasolla. Oppisinko vihdoin tunnistamaan omia voimavarojani ja asettamaan vastuullisesti päämäärät siten, että pysyn aikataulussa?

Vuorovaikutus ja innostuminen nuorten haparoivistakin ideoista saa minut puolustuskannalle nuorisokulttuurin vaalimisessa. Energiankäyttökysymys sekin, miten voi työskennellä työyhteisössä, jossa vetää vähän yksin yhtä köyttä? Toisen ison kysymyksen asettaa kunnan kulttuuritahdon olemattomuus. Jospa voisimme kunnan kanssa yhteistyössä keskittyä muutamaan yhteiseen tapahtumaan, johon olisi mahdollisuus käyttää koululaisten prokkiksia ja kerätä vaikka pääsymaksua nuorten harrastamisen elävöittämiseksi. Toisaalta koulun työaikana ei kaikkea ehdi tehdä. Kuka sitoutuu enempään? Kuka on loppuviihoksi kiinnostunut yläasteikäisestä yhtään enempää kuin oppituntien pakko? Sitä paitsi suurin osa yläkoulun opettajista ajaa työpaikalle lähikaupungeista ja sulkee oven työpaikalla kello 15 ajaakseen taas kotikuntaansa harrastamaan ja

viemään omia lapsia harrastuksiin. Kuntamme kehittäminen ei tältä osin kasva vahvaksi, koska ei ole edes ne omat lapset täällä, joiden eteen jaksaisi tehdä vapaaehtoista kulttuurityötä. Näin raflaavasti aloitan kirjoittamisen. Käytän suoria sitaatteja sisentämättöminä, koska mielestäni on helpompi lukea selkeitä tekstisivuja.

2. TARKASTELURYHMÄN VALINNASTA

Aamutunnit koulussa ovat parhaita tunteja. Oppilaat ovat vastaanottavia. Rinnakkaisryhmä kokoontuu tiistaisin kello 13 -15.00. Tietysti ryhmätkin ovat erilaiset, mutta tekemisen meininki ei ole enää täysin keskittynyttä päivän viimeisillä tunneilla. Silloin on vaikea ohjeistaa johonkin edes osittain vapaaehtoiseen. Perjantaiamulle oli myös helpompi järjestää ohjaavan opettajan ja opetusta seuraavan vertaisopiskelijan tuleminen tunnille mukaan. Tunnen oppilasryhmän kaksi oppilasta myös kuvataidekoulun valokuvauksen työpajan tunneilta, ja muutoinkin ryhmä on kysynyt, että eikö jo 8.luokalla voisi olla valokuvausta. Ajatus lähteä toteuttamaan kuvallista ideaa valokuvalla tuli ensimmäisenä mieleeni. Puhuimme ryhmän kanssa valokuvan keinoista, vanhan valokuvan, värivalokuvan ja kirjan kuvista reprojektatun kuvan mahdollisuuksista. Heistä muutamalla on myös suvun vanhat valokuva-albumit tallella ja muutakin perinnettä. Tiedän heidän pihapiiriinsä kuuluvan vanhan tuvan ja tavaraa täynnä olevan ullakon.

Mitä toisimme valokuvalla? Jos juhlaan saisimme ikään kuin pyhitettynä kuvan keinot: valokuva perinteisenä mustavalkokuvana ja värit vahvoina pensselin vetoina? Suomen vuodenajat ja vuorokauden ajat, suomalainen valo.

Miksi valitsin 8. luokan oppilaat enkä 9. luokkalaisia, vaikka 9. luokalla valokuvaus on osana opetussuunnitelmaa? Ajattelin, että 8. luokalla tunnit ovat vielä opettajajohtoisia ja voin saada ryhmän innostumaan itsenäisyyspäivän juhlan kuvittamisesta. 9. luokalla oppilaat ovat keskittyneet tekemään koko vuoden teemalla 9-luokkalaisen omakuva. Siinä tekniikka on täysin vapaa. Osa on jopa musiikkiluokassa ja suunnittelee omaa musiikkivideota tai vain esitystä, osa te-

kee kirjaa ja osa kysyy, että mitähän minä tekisin? He eivät kuitenkaan enää lähde mihinkään mitä eivät koe täysin omaehtoiseksi, mielekkääksi nuorisokulttuurihenkiseksi tapahtumaksi. Meillä onkin yleensä keväällä poikkitaiteellinen nimetty tapahtuma teemalla 9-luokkalaisen omakuva. Tällaisia nuorten ideoimia tapahtumia on tarjottu oppilastapahtumana kouluaikana ja kotiväelle sekä kaikille kiinnostuneille iltatapahtumana jo useana keväänä menestyksellä. Näitä ovat olleet: Nuoren huone, Streetlife, Kahvilassa, Nuoret ja metsä, Vauhti ja tälle keväälle olemme kantaneet ideaa videoprojisoinnista teemalla ”Morsiamen laulu/bileet”. Ajattelin ensin tehdä tästä nuorten tapahtumasta kaikki harjoitteluni, koska tämä on minulle mieleisempää itsensä likoon laittamista, mutta rehtori sanoi viisaana miehenä, että älä jätä kevääseen, et ehdi kirjoittaa puhtaaksi! Onneksi nyt on nyt ja olen jo kirjoittamassa.

”Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen ei ole tiedon passiivista vastaanottamista vaan oppijan aktiivista kognitiivista toimintaa, jossa hän tulkitsee havaintojaan ja uutta tietoa aikaisemman tietonsa ja kokemuksensa pohjalta. Tällä tavalla hän jatkuvasti rakentaa kuvaansa maailmasta ja sen ilmiöistä. Oppija ei siis ole tyhjä astia, joka täyttään tiedolla vaan aktiivisesti merkityksiä etsivä ja niitä rakentava toimija.” (Tynjälä, P.1999. 37-38). Ajattelin, että nämä 8-luokkalaiset voivat jatkojalostaa valokuvia, joita kuvasimme mustavalkonegatiiville, sitten 9. luokalla ja vaikka lähteä vahvasti omakuvassaan juurien suuntaan ja siipien perään! Onhan negatiivista mahdollisuus valmistaa jopa 30x40 kokoisia valokuvia omalle seinälle. Ja näiden kuvien pitäisi sitten myös säilyä haalistumattomina iän kaiken. Ikään kuin palkitsin heitä tällä mahdollisuudella, koska ottivat haasteen vastaan ja kyselivät vanhemmiltaan ja mummolastaan näitä sota-ajan asioita ja kuvia. Tiesin jo tässä vaiheessa, että kuvien valmistus pimiössä jäisi varmasti ensi vuodelle, koska skannaaminen tulisi olemaan se näkyvämpi lopullinen valinta kuvien esitystä varten.

3. VALMISTAUTUMINEN JUHLAAN

Yhteispalaveri ohjelmatoimikunnassa oli lennokas ja ideoita tuli paljon. Alasteen opettajat olivat asialla, sillä heille kevätjuhla ja joulujuhla on vuotuinen

lasten luovan ilmaisun kulttuuritapahtuma koulussa. Nyt olisi itsenäisyysjuhla mutta ei joulujuhlaa. Asialle oli heti myönteinen näköala se, että kerrankin voisi keskittyä rauhassa muuhun jouluun liittyvään. Vuotuinen paine lahjoista, ohjelmista, numeroista, työstä ja perheestä olisikin nyt vapaampi. Tässä riemukkaassa kokouksessa oli nukkuvana jäsenenä läsnä kunnan vapaa-aikatoimen johtaja (tai vielä silloin kulttuuritoimen johtaja), urheiluopiston käynyt nuori mies. Opettajat sanelivat, että koulu tekee siis kaiken, jopa juhlapuhe tehdään oppilastyönä siten, se on osa näytelmää, osa laulua, osa puhetta, tuokiokuvia sodasta ja rauhasta, meidän aikamme rauhasta. Äidinkielenopettaja teettää sen 9.luokan oppilailla. Ja mitään urheilustipendejä ei tässä juhlassa jaeta! On sentään 90-vuotisjuhla ja sen arvon mukaista olisi, että jaetaan vain kunnan kulttuuripalkinto, kunnan kuntalainen ja vuoden nuori toimija palkinnot! Jakakaa urheilustipendit oman yhdistyksen 100-vuotisjuhlassa marraskuussa! Oppilaat valmistavat puheosuudet palkittaville, kun vaan saamme tiedot henkilöistä! Tämä olisi 90-vuotiaan Suomen kulttuurijuhlan hengen mukaista. Sivistys kunniaan!

Juhlan alussa luodaan perhe, jossa kehossa oleva lapsi on juhlan lopussa maalle yksin jäävä vanhus, kun kaikki muuttavat maalta kaupunkiin. Hän kuulee kehtoon I maailmansodan paukkeen, ja vierellä laulaa kuoro Huutolaistytön kehtolaulun. On itsenäisyysjulistus ja sen jälkeen punaiset ja valkoiset. Siniristilippu voittaa ja laulu raikuu. Tasavalta vakiintuu ja koulua kehitetään. Alakoulun oppilaat toteuttavat monia osia joko laulaen tai näytellen. Yhteislauluna Jumala onpi linnamme soittokunnan säestämänä. Talvisota viedään Evakon lauluna.

8.luokan tyttö laulaa kaikki 14 säkeistöä. Tämä osio tuli minun vastuulleni nostaa esiin kuvia evakoista, sodasta, karjalaisista tiellä ja löytää siihen lapsen näkökulma. Ohjelma etenee Väliirauhasta jatkosotaan Narvan marssin (CD), Immi Hellenin runon ja tyttöjen rytmikkään voimistelutunnin kautta.

Seuraavaksi rakennetaan rintamamiestaloja. Rakentamisen ääniä ja oppilasryhmän tekemiä erivärisiä taloja nostetaan valkokankaalle. Tämä osio tuli minun vastuulleni. Kuitenkin tanhujen avulla kuvataan kansan varttumisen, niin kuvalle ei varsinaisesti jää aikaa. Sitten Kekkonen puheesta ”Kansalaiset... ja Kekkonen kausi nykyhetkeen. Juonto jatkuu toisen tanhun jälkeen johdattaen Mitä Suomi minulle merkitsee? – osioon. Kekkonen kautta olisi tarkoitus elävöittää kuvan

tuomalla tunnelmalla, jossa maaseutu tyhjenee ja betonilähiöt ilmestyvät kuvaan. Minulle tuli tämäkin vastuu. Mutta miten luon tunnelman, jos kuvina ovat betonilähiöt? Alun perin kaikki tehtävät vaativat melkoista luovuutta löytää kuvat ja keinot ilman että ottaa kirjoista tai verkosta. Eikö siinä pitäisi olla oman kunnan näkökulma ja maisema koko ajan? Emmehän me täältä ole minnekään muuttaneet emmekä tiedä sitä maisemaa. Tanhulla Kirijeen sulle kirjootan näytetään ikään kuin Ruotsiin muuttoa ja sitten tullaankin 1980-luvulle ja pikku hiljaa Euroopan Unioniin. On kiire, Nokia, tekniikka ja jotenkin toteutettuna eri ikäisten suulla: mitä Suomi minulle merkitsee? Tämän myötä lavalle asteele kunniapuhuja ja kunniavieras, keskuudessamme vielä elävä sotaveteraani. On veteraanin sanan aika. Musiikkiopiston minijouset päättävät ohjelman. Sen jälkeen olisi palkitsemiset. Ja juhlan lopuksi yhteinen Maamme -laulu.

Ohjelmarunko oli siis rehtorin hyväksymä tällaisena. Kunnan toimistossa asioidessani vapaa-aikajohtaja pyysi minut puheilleen ja sanoi, että ei lautakunta hyväksy sitä tuollaisena. Ei se ole tarpeeksi veteraaneja kunnioittava, jos näytelmää on juhlapuheen tilalla. Sanoin, että tuleehan siihen veteraani puhumaan. Niin mutta silti, on ollut puhetta, että jos pyydämme lähikaupungin kunnanjohtajan puhumaan, hän kun on täältä lähtöisin. – Ettekö te luota kouluväkeen. Onhan sentään koolla akateemista väkeä ja jos me yhdessä emme löydä juhlan arvon mukaista sanottavaa, niin on se melkoinen epäluottamuslause kouluväelle. Ei yhteistyö kovin lupaavalta näytä, sanoin. Sitä paitsi sillä kaupungin johtajalla ei ole mitään sanottavaa. Sehän oli vasta muutama vuosi sitten juhlapuhujana, sanoin. – No, älä nyt suutu, mutta ne urheilustipendit on lautakunnassa päätetty jakaa itsenäisyysjuhlassa. Ne kuuluu jakaa siellä, perinteisesti, ei meidän urheilujuhlassamme, sanoi vapaa-aikajohtaja. Eikö voida tehdä 90-juhlan kunniaksi poikkeusta? Ei urheilukilpailut ole perinteisesti kulttuurisia. Ei ne tähän juhlaan kuulu, sanoin. Sitten lähdin.

Kun kerroin asian koulussa, rehtori soitti vapaa-aikajohtajalle ja pyysi, että voiko koulustamme tulla esittelijä kokoukseenne, että näette kokonaisideamme. Se oli samaisena iltana. Rehtori lähetti meiltä yhteiskunnallisten aineiden opettajan. Hän palasi kokouksesta onnellisena, että eihän tässä ole kysymys muusta kuin miten asian esittää. Kerroin aivan rauhallisesti ja kaikki nyökkäsivät, että kyllä

se tuollaisena kelpaa. Mutta koska he tulivat meitä vastaan, niin onhan meidänkin mentävä heitä vastaan. Asioiden hoitaminenhan on joustamista puolin ja toisin. Annoin heille luvan jakaa urheilustipendit, mutta sanoin, että vain lyhyesti, että jotain 7 minuuttia saa mennä aikaa, ettei juhla veny liikaa. No, niinhän se menee niin kuin on mennyt ennenkin, että juhlan henki vesittyy tässä, vaikka olisi millä latauksella päästetty isänmaahenkeä, ajattelimme me, ketkä olisimme halunneet tämän nimenomaan pois tästä juhlasta.

Kuvan heijastamisen kannalta tuli varsinaiseksi ongelmaksi valkokangas. Ennen remonttia kaikki salin seinät olivat valkoiset. Oli helppoa heijastaa kuvaa vaikka useampaan kohtaan monellakin projektorilla tai videotykillä. Nyt seinät ovat tumman viininpunaiset. Seinällä oli ommeltua lakanaa kuin postimerkki. Anoinme tekniseltä lautakunnalta, että eikö peräseinän voisi maalata valkoiseksi, niin voisimme näyttää kuvan suuremmassa koossa. Ei se käy, sanottiin, arkkitehti ei sitä hyväksyisi. Saliin on tilattu jo valkokangas mutta se ei ehdi tähän juhlaan. Ei ehtinyt siis kahteen suureen, salin täyteen keräävään juhlaan valkokangas. Koska on seuraava yhtä tärkeä juhla? Tilanne tuntui kaoottisen koomiselle kun kuulimme hinnan: 4800 euroa maksava valkokangas urheilusalin seinälle. Meille kun olisi riittänyt maalipurkki. Näille rahoille olisi varmaan ollut tärkeämpiäkin kohteita, arvailivat jotkut ohjelmatoimikunnan jäsenet. Kenraali-harjoituksissakaan ei vielä oikein kuvaa ollut esillä. Odotin mahdollisuutta skannata kuvia ATK-opettajan kanssa koneelle, koska luokassani ei ollut tietokonetta. Myös mahdottomuus kuvan merkityksestä oli pujahtanut aivoihin ja päätin että otan rennosti koko asian.

4. JUHLASSA

Tehtäväni oli videoida sekä kirkonmenot että juhla. Olin helpottuneena ottanut tehtävän. Aiemmin juhlissa olin aina näyttämässä diaprojektorilla kuvaa käsi-käyttöisenä. Nyt en kiirehtinyt tekniikkaan isossa salissa, jossa ei ole valkoisia seiniä ja mikään ei näytä miltään. Näin kahvipöydässä äitejä, jotka vinkkasivat iloisina minua ja kertoivat kuulleensa, että näytät yhden kuvan mummolan albumista, jossa kuulemma minä olen pyörän päällä pikkutyttönä. Tunnelma kah-

via juodessa oli juhlava ja rento. Avatuista liukuovista avautui näkymä saliin ja loputtomiin penkkiriveihin. Siinä saliin mentäessä oli 8.luokan kaksi tyttöä laittaneet edellisenä päivänä näytteille maalauksia Suomen taiteen Kultakaudesta, joita maalasimme 8.luokan kanssa ja kuvataidekoululaisten maalauksia omasta kodista ja kotiseudusta. Tytöt olivat omatoimisesti ideoineet näyttelyn. Olin sivukoululla tunteja pitämässä enkä voinut olla sieltä pois, niin sisustamisesta vastaava erityisopettaja oli antanut nuorten tehtäväksi näyttelyn laittamisen. Olin aidon ilahtunut näkemästäni. He olivat peittäneet näyttelykuutioita kankailla ja hakeneet biologian luokasta täytettyjä lintuja. En olisi keksinyt noin ihanaa toteutusta. Nuorista on moneen, kun saavat vapaat kädet.

Olen ollut usein kuntamme itsenäisyysjuhlassa. Se on hyvin isänmaallinen, ehkä jopa paatoksellinen, mutta usein olen kokenut sen kuitenkin kulttuuritapahumana, jossa näkee vielä muutaman keskuudessamme elävän veteraanin. Joka vuosi joku on poissa. Joskus olen ollut meidän kylätoimikunnan ohjelmavastuun vuoksi, joskus sivukoulun ohjelman vuoksi ja 80-luvulla olin kulttuurisihteerinä kunnassamme, tosin luottamusmiespohjalta vain, mutta paljon oli silloin voimia tehdä kulttuurin eteen. Tiesin perinteen miten ohjelma tulee rakentaa juhlan hengen mukaiseksi. Joskus ei tanhujakaan kelpuutettu arvokkaana ohjelmana. Pieni kuntamme menetti kuuluisassa Hyrsylän mutkan taistelussa yhtenä päivänä 28 miestä. Komppaniaa johti runoilija Yrjö Jylhä. Hänen tunnon tuskistaan, siitä, että oli johtanut miehet tähän taisteluun, tehtiin kuntamme kesäteatteriin vaikuttava käsikirjoitus näytelmään Kiirastuli. Sitä esitettiin kahtena kesänä ja se sai jopa valtakunnallisesti huomiota liikuttavuudestaan pienen kunnan kulttuuritekona. Se oli aikaa, jolloin kuntamme oli vielä vireä ja kulttuuria todellakin tehtiin ja tarjottiin asukkaille. Tämän kaiken näivettymisen myötä ajattelin, jos koulu voisi olla aktiivisena lisäämässä viihtyvyyttä omalla aktiivisuudellaan. Luulin, että se olisi mahdollista.

Punaisten ja valkoisten taistelu oli vaikuttavasta tehty. Suuren tilaan sopii vahvat äänimaailmat sodasta ja hiljaisten nuorten joukko nauhat käsissään omatekemine pyssyineen tuomassa tahtonsa aatteensa puolesta. Toteutus oli puhutteleva. Se toimi salissa. Pienten oppilaiden pieni kaunis ohjelma olisi toiminut pikku näyttämöllä, kuten arvata saattaa. Tuli Evakkolaulun aika. Alkusäkeistöis-

sä kuva kulki kiemurtelevina ihmisvirtoina kotieläimineen maan tietä pitkin. Kuvat oli googletettu tai skannattu kirjoista, että se palveli sanojen synkkää sanomaa. Loppuosassa oli muutama kuva oppilaiden albumeista. Harmitti, että vein yhden surukirjeen ja kaatuneen risti-ilmoituksen, koska ne saivat suhteettoman paljon aikaa ja se kaikki oli pois oppilaiden albumikuvista. Laulu oli vaikuttava ja täytyy myöntää, että kyllä kuvakin täytyi olla enemmän kuin meidän kotoiset maisemat ja perhekuvat riippakoivun alla. Tätä vaihtoehtoa yritin, mutta toiset toivoivat kuvilta kertovuutta enemmän ja googlettivat.

Rintamiestaloja ei nostettu valkokankaalle. Ne olivat vain näytteille asetettuina. Sitten tuli Kekkonen kausi. Tähän olimme valinneet skannerille kuvia häistä, hautajaisista, nuorista autojensa luona, kallioilla, pihoilla, äitejä ja lapsia, lemmikkiä sylissä puristava pieni kesätyttö jne. Mutta kuinka ollakkaan? Kenraali-harjoitusten jälkeen olikin päätetty lyhentää Kekkonen puhe olemattomiin, ettei juhla tarpeettomasti pitkity. Kuvia näyttävä ATK- opettaja ei löytänyt niille sitten paikkaa, ja niin kuvat nopeasti vierivät ohjelmana pois jossain vaiheessa kenkään niitä huomaamatta. Ei nähnyt perheen äiti itseään lapsena. Ei ollut totisia kihlakuvia, kesäisiä hääkuvia, ei lapsia voikukkapellossa tai Ruotsista lomalle tullutta nuorisoa Volvon ympärillä. Miten kerron tämän oppilaille? Miten kannan vastuun kuvia antaneiden vanhempien edessä? Miksi en taistellut kuvan puolesta enemmän? Miksi?

Saliin sytytettiin täysi valaistus. Vapaa-aikajohtaja riensi eteen. Kulttuuripalkinto. Niin, olimme tehneet kirjallisen ehdotuksen monen opettajan allekirjoittamana ja valmiiksi perusteltuna vuosia sitten eläkkeelle siirtyneestä kielten opettajasta, joka tekee pyyteetöntä työtä syrjäytymisvaarassa olevien mielenterveyspotilaiden, vanhusten, invalidien, työttömien eteen. Hän vetää kerhoja, sopii lenkille lähtöjä, puhuu ja vie lämpimäisiä. Hän on tehnyt sitä mitään numeroa tekemättä jo vuosikymmeniä. Työssä ollessaan hän edellisen lisäksi oli aktiivi kummikunta toiminnassa Pohjoismaissa ja Virossa. Hän myös on ollut kaikissa kuntamme kulttuuritapahtumissa mukana. Ehdotimme häntä kulttuuripalkinnon saajaksi. Olin aivan varma, kun näin tämän penkkirivissä kurkottelemassa miehensä rinnalla jännittyneenä. Ei. Se annettiin osuuskunnalle, jonka puheenjohtaja toimii kunnanjohtaja. Siis sekin raha takaisin kuntaan. Kuitenkin pikku näkymätön ys-

tävämme tuli muistetuksi kukkakimpulla ja uudella kehitelmällä: henkilö, joka on tehnyt pyyteetöntä arvokasta työtä. Niin, tämäkin oli merkittävä muistaminen.

Olin lopettanut videoinnin, kun valot lävähtivät salin kaikkiin lamppuihin. Olin kävellyt salin takaosaan katsomaan lasten ja nuorten maalauksia. Saatoin kuulua kuin puiden huminan hiljaisena virtana, kun urheilijoita meni hienosti kammattuina eteen ottamaan stipendin ja valokuvaamista varten. Kunnia heille, mautta miten se liittyy tähän juhlaan ja tämän melko yhtenäisen juonnetun ohjelmakonaisuuden tapahtumaksi. Onko perinne perinteen nimissä perinne? Käytävällä 8.luokan tytöt piirittivät minut: ”Miksi meidän kuvia ei näytetty? Miksi? En nähnyt yhtään kuva? Mihin ne joutuivat?” Pyöritin päätäni ja sanoin, että älkää edes kysykö! Kekkosen puhe oli jätetty pois, eikä niille kuulemma ollut sitten enää paikkaa. Yritetään kestää, vaikka en meinaa kestää, sanoin.

5. JUHLAN JÄLKEEN

Tämä juhlapäivä ja samalla koulupäivämme kesti normaalin koulupäivän ajan. Juhlan jälkeen korjasimme kaiken pois, että liikuntaryhmät voivat jatkaa kokouksiaan. Kuvat pinoihin ja linnut luokkaan. Istuimme palautekahville opettajanhuoneen pitkän pöydän ympärille kaikessa rauhassa. Ilmapiiiri oli rento. Kahdella ala-asteen ohjelmavastaavalla oli kukkakimput. Kunnan isät olivat tyytyväisiä. Näin se menee, että sota saa aikaan paljon! Parhaat suomalaiset elokuvatkin! Siinä kahvitellessa en puhunut sanaakaan sisäisestä kaaoksestani tyttöjen puolesta. Yritin hiljaa painaa asiaa pois toivottomuuden tähden. Kukaan siinä kahvipöydässä ei ehkä tiennyt miten epäonnistuneena koin oman tehtäväni. Enhän käytännössä sitä edes tehnyt. Olin luullut ilahduttavani yhä uudelleen kuvia tuoneita 8. luokan tyttöjä ja heidän sukujaan. Tuleeko vielä mahdollisuus paikata asia? Miten ensi vuonna 9.luokalla?

Kukaan ei puhunut sanaakaan miten olemattomilta näyttivät nuoret kännyköitensä kanssa ja kannettava kainalossa. Nuorille suuri asia olla edessä mutta multimedialla tämä olisi pitänyt heijastaa, laittaa tekniikka pelaamaan. Sitä vartenhan se on kehitetty. Säällittävää on liikutella ihmisiä, jos kaikki eivät näe ei-

vätkä kuule itse asiaa, miksi ovat yhteen kokoontuneet. Ei kukaan puhunut miten pienten oppilaiden näyttelemisen ja runot eivät vain toimi ilmaisun ja luovuuden nimissä, kun sitä ei näe eikä kuule. Käytännössä oli vain kolme ohjelmaa, joiden varassa juhlasta jäi onnistunut vaikutelma: Evakon laulu, Punaiset ja valkoiset ja sitä varten musiikinopettajan ja ilmaisutaidonopettajan tekemät tosi hyvät sävellykset, äänimaisemat ja valot sekä taistelijoiden liikkeen hillitty ohjaus, ja alakoulun oppilaiden tanhut sen suuren joukon tähden. Muut tuskin saavat erityismainintaa ja silti jokainen halusi olla hyvä ja saada hyvän palautteen. Muutama viikko sitten rehtorin kanssa puhuessani sanoin varovasti, että minun osuutenihan meni pieleen. Hän kuitenkin vahvisti tätä kirjoitustani varten, että juhla oli onnistunut. Siitä tuli hyvää palautetta ja kyllä yhtenäiskoulu näytti mihin pystyi. Niin, kyllä se näin olikin.

”Tavanomaisen käsityksen mukaan oppiminen on eri aistien välittämän tiedon vastaanottamista ja varastoimista muistiin. Edellä todettiin, että tämä oppimisprosessin kuvaus on riittämätön. Oppiminen on aina valikoimista, jäsentämistä, tulkintaa ja uuden tiedon sulattamista vanhaan tietorakenteeseen. Oppiessaan ihminen rakentaa kuvan opittavasta asiasta. Hän ei ainoastaan kopioi sitä. Hän muokkaa uudelleen entistä tietorakennettaan, entisiä käsityksiään maailmasta. Mutta millä tavoin tämän tulkinnan ja sulattamisen tulisi edetä, jotta se olisi tuoksellista?” (Engeström, Y. 1994. 43). ”Konstruktivistisen käsityksen mukaan oppimisessa on kuitenkin keskeistä nimenomaan merkitysten rakentaminen, mikä edellyttää ymmärtämistä.” (Tynjälä. 43.)

Tässä tilanteessa mietin siis omaa opettajuuttani. Tässä tilanteessa ajattelen, että jos olen oppilaan puolella, tehtäväni olisi ollut taistella vahvemmin kuvan puolesta. Taistella sille varma paikka vaikka juhlan alkuun, jolloin väki asettuu jostumaan, näyttämö on tyhjä eikä silmälle ole mitään, ei edes yhtä kuvaa. Olisiko tällainen kuvan vaihtuminen ennen juhlan alkamista vienyt jännitystä itse juhlan ohjelmalta?

En koskaan, en koskaan enää ryhdy mihinkään, jos en voi olla koneen käyttäjä ja vastuussa itselleni loppuun asti. Diakuvan heijastamiseen ei enää tässä salissa ole mahdollisuutta. Sali ei ole niin pimeä, että diakuvat näkyisivät eikä

kangas niin suuri sille vaivannäölle, että on kuvattu dioiksi projektorilla heijastettavaksi. Tämä oli minulle hiljainen luovutus vanhasta hallitsemastani tekniikasta ja tilanteista, joissa kuvaa on ollut paljon esillä. Ne, jotka saavat kuvasta ja äänestä yhtymäkohtia, saavat silloin juhlasta enemmän. Sitä paitsi tämä ei ole kiinteästi sidottu siihen, näkeekö lavan tapahtumia, jos keskittyy kuvan sanomaan. Oletan kuitenkin että myös sanotuilla sanoilla on merkitys. Niillä on tarkoitus koskettaa kuulijan älyä ja aktivoida häntä ajattelemaan elämää. Sanoilla voi olla myös merkitys tunteen koskettamisessa. Saada ihminen itkemään, nauramaan, kohtaamaan.

”Vygotksyn käsityksen mukaan kaikki oppiminen tapahtuu kahdessa vaiheessa, ensin sosiaalisella, sitten psykologisella tasolla. Oppimisen ja kokemuksen kautta ihmisen ulkoinen toiminta vähitellen sisäistyy eli muuntuu sisäiseksi, henkiseksi toiminnaksi (internalizing). Oppiminen alkaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa lapsen ja vanhemman välillä ja muuttuu sitten sisäiseksi psyykkiseksi prosessiksi. Tämä pätee paitsi kielen oppimisen, myös kaikkeen muuhunkin oppimiseen. Lapset oppivat käsitteellisiä välineitä ensin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, ennen kuin oppivat käyttämään näitä käsitteitä omatoimisesti. Oppimisessa on siis kyse kulttuuristen välineiden sisäistämisestä.” (Tynjälä 47).

”Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta ihminen voi omaksua myös ”yleistetyn toisen” (generalized other, ks, Mead 1934) näkökulman eli käsityksen siitä, mihin muut ihmisryhmät yleensä (esimerkiksi perhe, opettajat, jalkapallojoukkue, toverit) ja koko yhteisö suhtautuvat häntä itseään kohtaan. Itsensä näkeminen toisten silmin edellyttää, että ihminen voi asettaa itsensä objektiksi omalle havainnoinnilleen, että hän voi keskustella itsensä kanssa ja että hänellä voi olla käsityksiä itsestään; toisin sanoen ihmisellä on self, jonka kanssa hän voi olla vuorovaikutuksessa (Blumer 1969, 62-64; Mead 1934, 135-226). Kun ihminen on vuorovaikutuksessa itsensä kanssa, hän voi tarkastella ja arvioida omia toiveitaan, tavoitteitaan, odotuksiaan ja näkemyksiään suhteessa muiden ihmisten toimintoihin, odotuksiin ja näkemyksiin. Tällä tavoin yksilö rakentaa itseään muiden ihmisten ja sosiaalisen yhteisön kautta ja sosiaalistuu ulkopuoliseen todellisuuteen. Näin yksittäisen ihmisen rakentamat subjektiiviset merkitykset ovat sidoksissa yhteisössä vallitseviin merkitysjärjestelmiin.” (Tynjälä 51).

6. KRIISI

Oletetaan, että itsenäisyysjuhla oli onnistunut kokonaisuus. Kuitenkin ohjelmis-
sa mukana oli vain osa oppilaista. Kuvataide oli mukana siltä osin, että oppilaat
pettyivät kuvan lähes täydelliseen poisjäämiseen. Entä urheilukisat, joita kou-
lumme järjestää monina iltapäivinä, naapurikuntaakin vastaan. Suurin osa oppi-
laista katsoo, tai lintaa tai karkaa kylille. Vain osa pelaa, kartuttaa kuntoaan ja
viihtyy. Miksi monen osa on vain katsoa peliä? Puhutaan koululiikunnan puo-
lesta. Kuitenkaan näissä iltapäivissä ja tapahtumissa ei juurikaan liikuteta niitä,
jotka sitä liikuntaa eniten tarvitsisivat. Nämä pelaajathan ovat liikunnan aktiivi-
harrastajia. Taiteen ja henkisten kisojen puolesta ei kukaan jaksa edes taistella.
Yleinen kanta on, että liikunta on kuitenkin tärkeämpää.

Peruskoulua ei kehitetä. Kaikki tutkimus ja kehitys on ammattikorkeakouluja
varten. Niissä arviointikin on monensuuntaista ja sitä kautta kehitys on tehokas-
ta ja ihmisystävällistä. Peruskoulu arvioi vain yhdensuuntaisesti: opettajalla on
oikeus arvioida oppilasta. Piste. Peruskoulu ei tarjoa haasteita. Peruskoulu ei
kohtaa tätä aikaa, ei mennyttä eikä tulevaa. Peruskoulu on miltei katastrofaali-
sen fossiili siinä, että oppimisympäristönä tämä ei tue millään tavoin oppijan
näkemystä ympäristöstä. ”Oppimistehtävien tulisi olla vaihtelevia ja monipuoli-
sia, jolloin ne herättävät paremmin kiinnostusta kuin jatkuvasti samankaltaisina
toistuvat tehtävät. Erilaisten työmuotojen käyttö, yksilöllisen ja yhteisöllisen
työskentelyn vaihtelu sekä oppimateriaalien monipuolisuus ehkäisevät kyllästy-
mistä ja mahdollistavat sen, että erilaisista asioista pitävät oppilaat pääsevät
tekemään omien mieltymystensä mukaisia tehtäviä. Kiinnostavimpia ovat luon-
nollisesti sellaiset tehtävät, jotka ovat mielekkäitä ja henkilökohtaisesti merkityk-
sellisiä oppilaille. Tällaisia ovat todellisen elämän ongelmatilanteiden ratkaisu,
oppilaiden harrastuksiin liittyvät tehtävät ja omaan kokemusmaailmaan kiinteästi
liittyvät asiat. Usein motivaatiota virittää mahdollisuus valita erilaisista teemoista
tai tehtävävaihtoehtoista oppilasta itseään eniten kiinnostavat.” (Tynjälä 108).

Kriisin aiheuttaa mielestäni se, että lapsiin ja nuoriin suhtaudutaan alentavasti.
Kohtaaminen on näennäistä. Oppilas yrittää miellyttää opettajaa numeron toi-
vossa/numeron huononemisen pelossa. Tätä kautta opettajalla on valtaa mutta

ei välttämättä resursseja asettua oppilaan yläpuolelle henkisesti. Luulenko vain? Jos tämä on luuloani, se on helppo korjata. Tieto on luulon vastakohta. Mistä voin saada aitoa tietoa, koska kohtaaminen on näennäistä. Lapsen filosofista maailmaa ei nykyinen järjestelmä ymmärrä alkuunkaan. Lasten ei anneta olla. Peruskoulussa ei nuortenkaan anneta olla. Olemista ei tueta eikä aktivoida. Toteutumaton energiaa on paljon. Saako oppilas oikeasti sanoa edes kerran ajatuksensa niin, että tulee kuulluksi? Saako oppilas vaikuttaa mielipiteellään? Ainakaan hän ei saa vaikuttaa miltä oppilaitos ja luokat näyttävät. Tai miten opetusta suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä oppilaiden kanssa edes kuuntelemalla heidän ajatuksiaan. Kriisi on ehkä se, että siltikin jään pienen oppilasryhmän puolesta puhujaksi. Jospa enemmistölle tämä onkin ihan ok. Kuvataiteen valinnaiseen on sattumalta hakeutunut tyyppisiä, jollaisiksi luulen enemmistöä. Heiltä kyllä löytyy ajatuksia. Kaipaann saada opettaa teoria-aineitakin kaikille, jolloin näkisin miten paljon ajatuksia yleensä nuorilla on. ”Opiskelutaito on yksilön kykyä hallita omaa oppimisprosessiaan. Taitava opiskelija ohjaa tietoisesti työskentelyään: hän motivoituu, orientoituu, sisäistää uutta ainesta, ulkoistaa sitä ja kontrolloi oppimistaan määrätietoisesti. Tällainen kehittynyt opiskelutaito on vaikea saavuttaa. Esim. motivoituminen ja orientoituminen ovat henkisiä prosesseja, jotka eivät ole niinkään helppoja.” (Engeström 59).

Vai onko peruskoululaisen ikä sellainen, että heitä vain yksinkertaisesti kuuluu käsitellä automaation tavoin? Pakottaa, uhkailla, rangaista, että ryhmä edes jotenkin etenee? Jos minä olen kriisissä sen takia, että olen kriisissä haasteiden puuttumisen takia, niin sitten minun on vain asetettava omalle opettamiselleni suuremmat haasteet. Silloin tulen itsekin saaneeksi jotain. En kuitenkaan malta olla sanomatta, että kun taideaineilta otettiin tunti terveystiedolle, niin siitä tehtiin uusi hanttiaine kouluun ja yleensä sitä opettaa vähiten koulutusta saanut henkilö. Meidän koulun tapauksessa täysin epäpätevät. Aikamoinen veto tehdä kouluun uusi oppiaine ilman että oli opettajaa tai yleensä näköalaa sen toteutumiselle haasteellisena. Oppiainemike on väärä.

7. PAREMPAAN OPETUKSEEN

Engeström kirjoittaa oppimisesta, että orientoitunut, tietoinen ja syvälinen oppiminen on harvinaista ilman opetusta tai määrätietoista itseopiskelua. Opetuksen tarkoitus on kohottaa oppimisen laatua ja tehdä se määrätietoiseksi, suunnitelmalliseksi. ”Opettaessaan opettaja johtaa oppilaiden opiskelua. Hänen työnsä tähtää tietoiseen ja täydelliseen oppimiseen. Se on samalla sivistyksen eli yhteiskunnan luoman kulttuurin, tietojen ja taitojen, järjestelmällistä välittämistä oppilaille. Opettaja organisoii ja luo tietoiseen, sisällölliseen motivaatioon johtavan ristiriidan. Oppilaille se on pulmatilanne, haaste, vaatimus. Opettaja valitsee ja jäsentää opittavan sisällön. Hän nostaa siitä esille keskeiset periaatteet ja muovaa toimivaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi hän varmistaa, että opiskelu etenee suunnitellulla tavalla johdonmukaisesti ja että siitä tulee täydellinen, kaikki osatekijät kattava prosessi. Hän valitsee opetusmenetelmät. Opettajalla on siis johtava rooli. Hyvän opettajan johdolla oppilaiden itsenäisyys kasvaa, tietoisuus ja vastuu omasta opiskelusta lisääntyvät. Opettaminen ei ole pelkkää esiintymistä yleisölle tai välitöntä vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Siihen kuuluvat

- oppimistavoitteiden ja oppisisällön valinta ja jäsentäminen,
- opetus- ja oppimisprosessin etenemisen ja opetusmenetelmien suunnittelu, työn organisointi sekä
- välitön vuorovaikutus oppilaiden kanssa eli opiskelun johtaminen.

Hyvän opetuksen perustana on riittävän syvälinen näkemys ja tieto

- opetettavasta asiasisällöstä, sen alkuperästä, rakenteesta ja sovellutuksista,
- itse opetus-oppimisprosessin lainmukaisuuksista ja etenemisestä sekä
- oppilaiden toiminnasta ja aikaisemmasta tietorakenteesta.” (64).

Tässä mielenkiintoista haastetta kerrakseen. Tuli mieleeni, että jospa tänä keväänä pyytäisin kuvataiteen ryhmiltä arvioinnin opetuksestani. Että mitä toivoisivat enemmän ja mikä on ollut parasta ja mikä heikointa, mikä vaikeaa ja mikä turhalta tuntuva. Voisin tehdä tämän osittain myös haastatteluna verkkokurssiin liitettäväksi. Se olisi askel lähtä liikkeelle opetuksen kehittämisessä yhteistyössä oppilaiden kysynnän kanssa. Voihan olla, että kysely jää tiedoiltaan vähäiseksi mutta varmasti suuntaa antavaksi seuraavaa työvuotta varten. Enhän

ole muuta velvollinen tekemään kuin vastaamaan hyvän opetuksen tarjoamisesta omassa oppiaineessani. En voi mitään, jos koulu muutoin pysyy paikallaan. Minä en parhaalla tahdollanikaan saa muutosta aikaan kuin enintään itsessäni. Olemassaolon ehtona koen, että pysyttelen omassa reviirissäni. Varmasti neuvottelemalla rehtorin kanssa saan vapautuksen pakollisista kentälle kokoontumisista tai riviin asettumisista. Se on niin vierasta minun raskaalle maailmanajattelemiselleni.

Oppisisällön jakamisessa sopivan kokoisiksi aiheisällöiksi kaksoistuntia varten tarvitsen vielä hiomista ja pohtimista. Suurimman osan oppitunneistani olen kehittänyt päässäni. Joskus saan alkuidean näyttelystä tai kulttuuriartikkelista ja sytyn miettimään miten vedättelisin tuon tyyppisen aiheen oppilaille. Mikä olisi tehtävänantoni? Nyt kehittelyni on tietoisempaa, kun ajattelen askelmina. Olen juuri teettänyt 8.luokkalaisilla työtä portaikoista tai tikapuista surrealistiseen tyyliin. Ensin on maalattu akvarellipaperille laveeraamalla vähän kostutetulle pinnalle tasaisesti vaaleneva jokaisen mieliväri. Sen jälkeen työhön hahmotellaan aihe, joka toteutetaan pienehköllä pensselillä maalaten laveerauksen päälle. Olen puhunut ”Stairway to Heaven” työstä mutta enpä ole tajunnut puhua tiedon portaista, tai askelmista. ”Toiseksi tällaisen teeman aihekokonaisuuden ytimenä tulee olla jokin keskeinen uusi teoreettinen oivallus käytännöllisiin sovellutuksiin. Neljänneksi tällaisen aihekokonaisuuden tulee olla riittävän laaja, jotta sen käsittelyssä voidaan toteuttaa täydellisen oppimisen vaatimukset.” (Engeström 113-114).

Alkusolu tarvitaan orientaatioperustan tueksi. Kuvataiteen opetuksessa puhun elävästä viivasta. Jokainen tekee erilaisen viivan, siksi kuvataiteen opettaminen on mielenkiintoista. Tämä täytyy muistaa edelleenkin. Minulla alkaa tapahtua leipääntyminen opetuksessa, kun en muista jokaista tuntia tehdä pieneksi ihanaksi ihmeeksi. ”Näiden kouluoppimisen ja ”todellisen elämän” erojen on katsottu olevan syynä siihen, että perinteinen kouluoppiminen on tuottanut ns. liikkumatonta tai elotonta tietoa (inert knowledge), jota voidaan kyllä käyttää koulutus konteksteissa, kuten kokeissa ja tenteissä, mutta jota ei pystytäkään käyttämään todellisen elämän ongelmien ratkaisuisissa. (Ks. esim. Mandl ym 1996). Situationalistien mukaan tämä johtuu siitä, että oppiminen irrotetaan niis-

tä yhteyksistä, joissa opittavia tietoja tullaan käyttämään; oppiminen on silloin dekontekstuaalista.” (Tynjälä 131). Joskus on ilo seurata, kun esimerkiksi maanviljelijöillä on taito opettaa lapselleen työ rauhallisesti vaihe vaiheelta samalla kertoen miten ja mitä mistäkin seuraa. Ihailen myös oppipojan asemaa saada olla mestarin opissa. Marc Chagalin äiti näki jo 4-vuotiaan lapsensa taiteellisen lahjakkuuden ja vei pojan taiteilijamestarin oppiin.

Tieto on arvokasta silloin kun sitä ei tuhлата. Ei määrä vaan laatu. Ei muoto vaan sisältö. (Muotoilijalle tietenkin muoto). Ei lopputulos vaan prosessi. Tai mielellään molemmat. Joskus kuvittelen miten motivoivaa saattoi olla kansallisfilosofimme ja valtiomiehemme J.W. Snellmanille toimittaa Saimaa ja Maamiehen ystävää. Tarjonta oli siinä sopivasti vielä lukijakunnan mukaan jaoteltu. Maamiehille hän saattoi kirjoittaa kylmänneiden potaatien käytöstä ja kaikesta yhtä käytännön läheisestä. Huomenna lippu liehukoon maan miehellemme! Pääsikä peruskoulu pitemmälle kuin jaottelu kansakoulu-oppikoulu, tai tasokurssit? Monelta karkaa elinikäisen oppimisen ilo heti alkuunsa, kun murrosiässä pakotetaan opiskelemaan sellaista jota hän tietää ettei tarvitse, Vastaavasti ei opeteta taitoja, joita hän tarvitsisi jo nyt yhä enenevässä määrin. Pelkään, että yhtenäiskoulun vaara on entisestään jättää huomioimatta yläasteikäisen herkkä ikä identiteetin muotoutumisen kannalta. Minkä oppiaineen opettajalla on tarpeeksi hiltajista tietoa tukea nuorta oman suunnan etsimisessä ja yksilökehityksessä. Kysymykset miten tullaan osaksi yhteiskuntaa, yhteisöä tai miten opitaan media-kriittisyyttä ja ylipäättäen miten olla nuori, jos kunnasta ja koulusta ei löydy omiin taipumuksiin sopivia harrastusmahdollisuuksia? Mikä tukee kasvamista kriittiseen ja pohtivaan ajatteluun? oppiaineita tällaiseen yläasteella ei siis ole. Yhteistyötä lukion suuntaan täytyisi kehittää mieluummin kuin luokanopettajien suuntaan. Mielestäni luovien haasteiden puuttuminen ja turhautuminen ovat suurin este yläasteikäisten koulussa viihtymiselle. Täällä ollaan liian monta vuotta pohtimatta elämää!

Tieto on ihana mahdollisuus, mutta niin on taitokin ja käytännöllisyys. Voisipa johdatella tietoon ja taitoon niin, että oppilaalle jäisi oivaltamisen kokemus, oivaltamisen ilo! Opettajan etiikalla on varmasti merkitystä. Opettajan täytyy tarjota haaste olemalla haaste.

”Jotta kuilua kouluoppimisen ja ”todellisen elämän” välillä voitaisiin kaventaa, situationalistit korostavat, että koulutehtävien tulisi liittyä autenttiseen toimintaan. Tällä tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa, joka on olennaista juuri kyseisen kulttuurin jäsenten toiminnalle. Autenttisen toiminnan kautta oppilaat oppivat, miten tietoa käytetään kussakin alakulttuurissa.” (132).

En varmasti olisi ollut näin motivoitunut opettajan ammattiopinnoista, ellei minulla olisi tarve tulla hyväksi opettajaksi. Se taas juontaa juurensa siitä, että minulla on ollut huippu hyviä opettajia. Ei mikään vähäinen tehtävä. Siihen täytyy uskoa! Se on elämäntehtävä jos mikä! Eikä suinkaan vähäisin haaste ole nähdä oppilaassa uinuvat mahdollisuudet ja ohjailla häntä kasvamaan valinnoissaan mahdollisimman oikeaan suuntaan. ”Opetustilanteen toteutuksen valinnassa tärkeintä on se, mikä parhaiten edesauttaa oppijoiden ymmärtämisprosessien mahdollistumista. Tarkoituksenmukaisen oppimisympäristön luominen tulisi näin saattaa kaikkien prosessiin osallistuvien – myös opiskelijoiden – tietoiseksi tavoitteeksi. Se saa opiskelijan sitoutumaan.” (Rauste & von Wright. 1998. 124-125). Kirjoittajat pohtivat myös oppijan aktiiviatasoa seuraavasti: ”On runsaasti todisteita siitä, että henkilön aktivoitumisen taso olennaisesti säätelee hänen valikoivaa tarkkaavaisuuttaan, hänen kykyään joustavasti käsitellä uutta informaatiota ja hänen valmiuttaan kokeilla uusia toimintastrategioita.” (35). Kaavio aktiivatio- ja toimintatasosta osoittaa, että keskiuuri aktiiviataso on ihmisen toiminnalle mielekkäin, koska tällöin hän pystyy ottamaan käyttöönsä aikaisemmin kokeman monipuolisesti ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti hyväkseen, sekä on valmius uuden oppimiseen. (35-36).

7. ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN. Uusi tapa oppia ja opettaa

Kun syksyllä koulu alkaa, uudet 7-luokkalaiset tulevat kahdelta sivukylän ala-asteelta ja enemmistö kuitenkin kirkonkylän koulusta. Taso vaihtelee selkeästi sen mukaan onko oma opettaja opettanut koko ajan myös kuvataiteen, vaikka olisi erikoistunut esimerkiksi liikuntaan ja teknisiin töihin. Jos taas kuvataidetta on yhtään opetettu, tietää oppilas värien sekoittamisesta ja sommittelusta pe-

rusasioita. Yleistilanteen koulujemme kuvataiteen opetuksesta näen vuosittain Osuuspankin järjestämässä piirustuskiisan raadissa arvostelijana ollessani.

Otan 7. luokan vastaan aina tyhjässä tilassa. Onneksi seinät ovat valkoiset ja tilaan tulee luonnon valo. Tämä tyhjä tila on toisaalta aika kammottavakin kuvataideluokaksi mutta kesäisin luokka on ollut näyttelytilana. Kuitenkin näyttely on purettu ennen koulun alkua. Joskus saan sovittua, että aikaa voisi pidentää koulun ensi päiviin sakka. Olisihan tilaisuus käydä taidenäyttelyssä ilman matkaku-
luja. Juuri kukaan ei ole nimittäin edes kuullut kesänäyttelystä, jos kysyn sen herättämiä ajatuksia. Mutta tämä hiljainen koulun aloitus saa pikku 7-
luokkalaiset kuuntelemaan tarkkaavaisesti joka sanan (näin luulen), ja käytän tilaisuuden hyväkseni. Tuntuu, että sillä kaksoistunnilla täytyisi ottaa kaikki teoria kuvasta, kuva-analyysistä, taiteesta ilmiönä ja taiteen merkityksestä ihmiselle ja yhteiskunnalle. Tässä yhteydessä puhun myös omasta opetustyylistäni ja arviointimenetelmästäni . Kun luin Sari Poikelan kirjaa Ongelmaperustainen oppiminen, ajattelin, aika suoraan omia sen omaksi opetus- ja oppimismenetelmäksi. Lähden nyt tarkastelemaan tilannetta oman opettamiseni pohjalta syksyllä oppituntien ensitunneilla. Peilaan sitä Poikelan kirjassa kuvattuihin teorialleihin ja mielestäni tästä löydän peilin myös omalle kehittämishankesuunnitelmalleni.

Koskaan en ole kirjoittanut tätä puhettani, minkä isken kuin nauhalta, mutta tuoreesti ja innostuneesti kuten kuulukin kertoa. Väliinpuotoajaluokkia ei voi olla, sillä jokainen on kerran 7. luokan syksyssä. Tähän tapaan se menee. Miksi kuvataide kuuluu pakollisiin aineisiin? Siksi, että aina Suomen kouluissa on opetettu tätä ainetta 1-3 viikkotuntia. Ensin oppiaineni oli piirustus, sitten kuvaamataito ja nykyisellään nimi on kuvataide. Mitä tämä nimi kuvataide tuo teille mieleen? Onko nimenmuutos ollut tarpeellinen? Jos ajatellaan sanaa piirustus, niin tulee mieleen, että oppitunnilla piirretään paljon. Kuvaamataito voisi kuvata taidon korostamista. Harjoitellaan taitavampaa tapaa piirtää, muovata, maalata. Kuvataide tarkoittaa sitä, että elämme kuvan maailmassa voimakkaammin kuin edelliset sukupolvet. Teidän yleissivistykseen kuuluu tietää jotain kuvasta, tästä maailmasta, ja meidän yhteiskunnastamme. Mitä sanotte, jos oppiaineen nimi olisi pelkkä kuva? Aivan kuin musiikkitunnin nimi on musiikki. Jos minä saisin

päättää, jättäisin sanan taide pois ja puhuisin pelkästään oppiaineesta kuva. Nimittäin joskus ajattelen, että se taide siinä perässä on mörkö opetushallitukselle ja koko eduskunnalle. Ne luulevat, että taide on jotain hienoa, joka kuuluu muualle kuin peruskouluun. Ei muuten varmaankaan olisi vähennetty taideaineiden tuntimäärää. Kyllä taitoa opetellaan edelleen mutta tämän aineen tehtävä on laajentunut. Fantasia ja media vievät meitä. Teidän täytyy oppia tuntemaan keitä te olette ja mitä te elämältä haluatte. Ei mainokset voi määrätä mikä teille sopii ja on jopa välttämätöntä. Mainostamisella valehdellaan koko ajan ihmisraukoille enemmän kuin koskaan on valehdeltu. Mainostajat ovat keksineet jopa nuorisokulttuurin, koska nuoria on helppo ohjailta ostamaan, kuluttamaan ja jopa luoda heille valmis identiteetti, imago ja brändi. Tiedätkö mitä sanat tarkoittavat? Vuoden mittaan opetan joitakin taidesanoja, jotka on hyvä tietää yleissivistyksen kannalta. Tänäpä kerron teille yhden salaisuuden: teistä yritetään tehdä pelkkiä kuluttajia! Mainokset vetoaa, että et kuulu joukkoon, jos et käytä tätä merkkiä, jos et pese/hoida/värjää/pidennä hiuksiasi juuri tällä tuotteella, ja huomenna taas tuolla. Onko teidän mielestä järkevää, että shampoo-pulloja on hylly täynnä kotona? Ei mainostajat ole kiinnostuneita muusta kuin että kauppa käy. Mainostamiseen käytetään paljon rahaa. Niiden on varaa tehdä näyttäviä kuvia ja tasokkaita videoita. Sen taakse kätkeytyy piiloviestejä, monenlaisia. Niitä ei saata huomata kun kuvaus on viimeisen päälle hyvin tehty, niin se sokaisee.

Ajatelkaapa hetki miten vähällä ihminen tulee toimeen. Kaikki muu on tarpeetonta enemmän tai vähemmän. Se täyttää paikat ja kahlitsee meitä ja syö vapauttamamme kasvaa ja olla ja ajatella, että mitä oikeastaan ympärillä tapahtuu. tai mitä minussa tapahtuu ja miltä minusta tuntuu. Meillä on oikeus yksilölliseen kehittymisen tahtiin. Ei kaikkien ole tarvinnut kokea samoja asioita 15-vuotiaana esimerkiksi. Jotkut kokevat tärkeinä ihan eri asioita kuin toiset. Kuvataiteen, ja yllensä taideaineiden, kuten musiikki, tanssi ja teatteri tarkoitus on, että niiden avulla voisimme jäsentää omaa kehitysvaihetamme. Prosessoida. Oikeastaan peruskoulun pitäisi opettaa ajattelemaan. Onko täällä yhtään oppiainetta, jotka innostaa ajattelemaan ja pohtimaan? Miksi pojat pieksää sähkökitaraa illat pitkät, tai lyö rumpuja. tai näppäilee akustista kitaraa? Eikö olekin pohjalla halu tehdä omia biisejä, opetella soittamaan ja sanoittamaan. Sillä tavoin voi ilmaista

miltä tuntuu ja mitä kaipaa. Ei kaikki löydä sopivaa tyttö- tai poikaystävää, ei, vaikka kuinka kaipaa. Voi löytää joskus 30 -vuotiaana sen oikean. Siihen asti on keksittävä kaikkea tekemistä, esimerkiksi purkaa sitä ajatusta laulun sanoihin tai kitaran sooloon. Tai kirjoittaa tätä olemassaolon ikävää, mitä jokaisen elämä välillä on. On arvokasta, jos meillä on valmiuksia tehdä jotain mikä olisi kaikkein ominta. Siksi opetellaan myös perustekniikoita, joista teille muodostuu kuva tekemisestä ja mahdollisesti joskus myöhemminkin voitte innostua esim. maalaamaan.

Ihmisellä on perustarpeita. Niihin kuuluu mm. tarve kauneuteen ja tarve totuuteen. Kuluttaminen ja ostaminen eivät ole perustarve. Tarve vuorovaikutukseen on mielenkiintoista esimerkiksi hyvän harrastuksen kautta. Leireillä voi tavata samoja asioita tekeviä nuoria. Silloin tekeminen yhdistää ja innostaa kehittymään yhä paremmaksi. Meidän tarkoitus on olla täällä toista varten, ei pelkääntään itseä varten. Se antaa haasteen kasvuun ihmisenä. Täytyy osata pelisäännöt ja tietää mitä mistäkin seuraa. Sitä kutsutaan etiikaksi. Taas tuli hieno sana, melkein kuin etikka. Yksi i lisätään, niin merkitys ei ole etiikkainen, vaan eettinen. ”Elämä on hauska leikki, jos sen osaa leikkiä oikein.” Siksi me opiskelemme, elämää varten, ei koulua varten.

Miten te voisitte saada todistukseen numeron kuvataiteesta? Tämä voi jäädä teille ainoaksi kuvataiteen numeroksi. Eikö ole mukava että se olisi komia numero. Tämän vuoden jälkeen on vain valinnaisryhmät. Kaikilla ammattiin suuntavilla linjoillakaan ei ole kuvataidetta. Teidän kannattaa tänä vuonna ahkeroida ja minä yritän iskeä haasteita. On aloja, jossa on hyötyä tästä numerosta pääsykokeessa ja myös työssä. Silmän ja käden yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi parturikampaajana, automaalarina, rakennuspuolella. Silmää harjaannuttamalla opitte näkemään mikä leikkaus tai mikä väri sopii hyvin kasvoihin. Opite valitsemaan itselle hyvin istuvia vaatteita ja mahdollisimman sopivan värisiä omaan ihon väriin. Tai millaisen talon haluaisitte a mikä näyttää omaan silmään hienolta; oman tyylin löytäminen on tärkeää. Oikeastaan kuvataiteen opettaminen on katsomaan opettamista. Jos oppii katsomaan, oppii näkemään. Kun oppii näkemään, oppii tekemään. Kun oppii tekemään, haluaa oppia vielä paremmin tekemään. Silloin on aina tekemistä. Tämä taas kasvattaa siihen, että täytyy

oppia valitsemaan entistä tarkemmin mitä haluaa ja mille tielle lähtee. Millainen on hyvä elämä? Onko mahdollista elää hyvää elämää, olla onnellinen? Miten se on mahdollinen?

Tässä teille hiilet ja A4. Hiiliote on tällainen, että se tulee käsipohjasta ulos, ei peukalon ja etusormen välistä. Vetäkää paperille yksi viiva! Joo joo, yksi viiva. Minkälainen on mielestäsi viiva näin nopeasti ajateltuna. Nostetaan työt seinälle, tähän sinitarralla näin vierä vieräen ja sitä ennen nimi oikeaan reunaan lyijykynällä, joilla teemme sitten seuraavan tehtävän ja tässä jaan teille kynät. Näin saimme ensimmäiset työt tyhjään kuvataideluokkaan. Tiedättekö miksi jaksan olla innostunut kuvataiteen opettamisesta? Koska jokainen tekee erilaisen viivan. Teidän jättämä jälki on erilainen, mielenkiintoinen ja jännittävä. Minun tehtävä on kannustaa teitä tekemään uusia kuvia tähän maailmaan. Uudet kuvat syntyvät erilaisen jäljen avulla. Opetan teemalla ”Elävää viivaa etsimässä”. Jostain syystä te ette usko siihen omaperäiseen tapaanne tehdä. Teitä täytyy herätellä. Elävä viiva tulee ilman kauheaa kumittamista ja yrittämistä. Täytyy ottaa rennosti, rennolla kädellä, olkapäästä asti. Ei piirtäminen ole ranneliikettä. Elävä viiva on kaikkea: lyhyt, pitkä, mutkitteleva, vaalea-tummempi-tumma, ohut-leveämpi-hurjan leveä, mörkö-prinsessa-prinssi-manga-pissis-emo-gootti. Onhan täällä viivoille mahdollisuus, kun vaan on rohkea ja kyselee. Minun mottoni on: Elämä luonnoksena, ei kehystettynä tauluna. Minun intohimoni on taide. Taidekasvatus on sydämen asia. Mielestäni taidekasvatuksella voidaan pelastaa ihmisiä. On kyse tärkeästä asiasta, ei hanttiaineesta.

Kuvataiteen tunnin voi vetää niinkin, että sanon vain: piirtäkää kesän kaunein kuva ja itse lueskelen makasiinia opettajanpöydän piilossa. Se on samaa, jos teille liikuntatunnilla sanotaan kerta toisensa jälkeen: juoskaa, juoksennelkaa vapaasti! Mutta ei näytetä edes miten juostaan mahdollisimman oikein, miten juostaan voimia säästäten pitkää matkaa. Jos joka liikuntatunti te juoksentelette, niin se on sama, uin että kuvataiteen tunnilla piirtelette jotain samaa mitä olette huvikseen piirrelleet sen enempiä asiaa ajattelematta. Olisiko kivaa? Koulua tarvitaan, että arkielämän tekeminen voi olla rikkaampaa. Täytyy löytyä uutta harjoiteltavaa ja haasteita. Liikunnassa harjoitellaan kestävyyttä, nopeutta, pituutta, notkeutta, joukkuepelejä ja muuta. Kuvataiteen tunneilla harjoitellaan

viivaa, värejä, muotoja, kuvan sommittelua, rytmiä, kuvan lukemista, kuvassa olevia mahdollisia piiloviestejä (sain muuten uuden työaiheen surrealistiseen tehtävään: piiloviestit), tietoa, uusia taidesanoja, tyylejä. Silloin kun harjoitellaan, ei tarvitse osata. Te ette olisikaan minun tunneillani enää, olisitte ihanassa Pariisissa, jos osaisitte. Minä pystyn opettamaan teille vain asioiden alkuja. Olen kiinnostunut elävästä viivasta ja väreistä. Olen hulluna luontoon, Suomen vuodenaikoihin, vuorokaudenaikoihin, veteen, taivaaseen, metsään, niittyihin, kukkiin, väreihin, hajuihin, tuuleen, maahan, liikkumiseen, aistimiseen. Niin, tiedättekö, ihminen on luotu liikkumaan. Siksi täytyy pitää itsensä mahdollisimman liikkuvana mahdollisimman nuoresta mahdollisimman vanhaksi. Sekin vaatii liikkeelläoloa. Minun menetelmäni taidekasvatuksessa on moniaistisen taidekasvatus. Nykyaide ei ole enää taulu hienoissa raameissa. Toki se voi olla sitäkin, mutta taide on usein lähellä tanssia, teatteria, äänimaisemia, hajuja, liikkuvaa kuvaa. Onko kukaan käynyt Kiasmassa, nykytaiteen museossa? Se on mielenkiintoine paikka. Saatan olla monta tuntia, koska on huoneita, joihin heijastetaan seinän kokoisena videokuvaa, valokuvaa. Tykkään suuresta kuvasta. Arvatkaa mikä on minun viimeisin haaveeni elämässäni: olla osallisena elokuvan tekemiseen. Siis haluaisin tehdä vielä elokuvan. Ei minun pakko ole tehdä, jos en ehdi ja kuolen pois, mutta haaveita täytyy olla..

Taide kuvastaa aikaansa. Niin nykytaidekin kuvastaa tätä aikaa. Onko seksi ja pervoilu teidän mielestä ylikorostunut nykyisin? Ikään kuin se olisi maailman tärkein ja ainoa asia maailmassa. Eihän se niin mene. On täällä monia kivoja juttuja. Onko taiteen tehtävä kritisoida tällaisia vallalla olevia ilmiöitä vai myötäillä vai esittää ne vielä shokeeraavammin, kuin mitä videopelit, verkko, lehdet, tv tekee? Onko taiteen tehtävä ravistella ihmisiä, herätellä? Ainakin sen tehtävä on näyttää ja keskustella. Entä väkivalta? Katsommeko aina vain rumia kuvia? Mahtuuko meidän mieleen ja sieluun kaunista, jos ruma on täyttänyt sen? Mitä se estetiikka on? Onko ruma kaunista? Mitä?

Minulta saa todistukseen numeron 9 helposti. Jos teette kaikki harjoitukset yrittämällä parhaanne ja ahkeroimalla, keskittymällä siihen, niin yleensä jollain taiteen osa-alueella olettekin yks kaks aivan ysin arvoisia. Saatatte olla luovia, rohkeita, omaperäisiä. Se näkyy teidän tavassanne tehdä viiva, tai sekoittaa

värejä, tai osaatte hipaista jotain legendaarista sävyjä että miltei taju lähtee, hui! Jos jollakin teistä on todistuksessa kuvataide 10, niin yleensä se on annettu piirtämisen taidosta. Ulkomuistista piirtäminen mittasuhteiltaan oikein, esimerkiksi hevonen tai ihminen tai rakennukset, sehän on synnynnäinen lahja kuten lauluääni. Jos aikoo edelleen pitää numeron kymppinä tai jos joku haluaa nostaa numeron kymppiin, niin siihen tarvitaan jo kotona tehtyjä töitä ja mahdollisia lisätehtäviä, ehkä kilpailuun osallistumista ja yleistä aktiivisuutta. Voin vaikka teettää jotain ylimääräistä. Piirtäjien on joka tapauksessa myös maalattava, muovailtava ja yritettävä laajentaa ilmaisuaan. Joku kokee itsensä surkeaksi piirtäjäksi, mutta voi rohkeilla värimaailmoilla ja pensselin luontaisella komealla jäljellä nostaa huikeasti numeroaan. Seiskaluokalla saatu numero on päästötodistuksessa 9. luokalla. Jos valitsee kuvataiteen ensi vuonna, niin siitä tulee sitten toinen numero. Sen takia sanon tämän, että kannattaa yrittää se kerralla saada hyväksi, niin keskiarvo on mukavasti parempi.

Tehdään toinen harjoitus A5 lyijykynällä H, niin kuin haalea vaalea silmät kiinni viivaa, katkeamatonta viivaa, kynää nostamatta paperista. Kun tulette paperin reunaan ja pöytään asti, palaatte takaisin paperille ja taas toisen reunaan pöytään asti ja takaisin. Avataan silmät. Tapahtuuko siinä paperilla, vai pelkäsittekö piirtää? Löytyykö pieniä, isoja, pyöreitä vai kulmikkaita? Jatketaan työtä siten, että väritätte lyijykynällä näitä alueita. Voitte vielä lisätä niitä alueita jatkamalla kynällä tai jos on paljon pieniä alueita, voitte yhdistää niitä isommaksi kuviosta värjäämällä ne kynällä yhdeksi. Päätäkää mitkä ovat vaaleita mitkä tummia. H kynällä vaaleat, HB kynillä keskitummat ja B4 aivan mustimmat. Säättöjä tulee vielä lisää sen mukaan painatteko kynää lujaa vai kevyesti. Tarkkailekaa ja ohjailkaa kättänne, niin kuin pienenä yrititte pysyä värityskirjoissa ääri viivojen sisällä, tehkää viivasta tiivis ja tasainen. Näettekö mikä ero tässä teettämässäni on värityskirjojen kuviin? Minä teetin tämän vaalealla kynällä, että jälki olisi vaalea, värityskirjan kuvat ovat tummia. Onhan sekin ero, että tämä on abstrakti ja ne ovat aina esittäviä. Viiva ei saa korostua reunoissa, jos haluaa tehdä muotoja. Muodon esille saamisessa valöörit ovat tärkeät. Muistakaa, että valossa ääri viiva häviää. Ei vaaleissa poskissa ikkunan vieressä voi kulkea rautalanka- maista reunaa. Ympyrästä tulee pallo siten, että hento ääri viiva pysyy hentona siellä mihin valo osuu. Liukumalla lisäätte tummuusasteita. Tästä tulee oma har-

joituksensa, mutta jos haluatte näistä kuvioista jo nostaa muotoja esiin, niin ko-keilkaa tätä tasaista värin muuttumista tummaksi ja vastaavasti vaaleaksi. Jos töissänne on neliömäisiä kuvioita, saatte niistä laatikoita värjäämällä viereen tummempia. Tummuusasteita harjoitellaan myöhemmin väreillä myös. Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä viivaa. Tässä työssä tehdään viivan avulla pinta. Kaikki tällaiset tekniikat voidaan oppia. Henkeä työhön emme voi puhaltaa. Se joko on tai ei. Se on sisäsyntyistä ja kuuluu taiteilijalle.

Nostamme työt seinälle vaikka vähän keskeneräisenä. Sitä voi jatkaa ensi tunnin alussa. Viereen nousee teksti: Valööriharjoitus abstraktiseen tapaan. Valööri on värin valoisuus ja tummuusaste. Kirjoittakaa se työn alareunaan vasemmalta alkaen ja sitten oma nimi. Lyijykynätyötä ei myös levitetä ja tuherreta sormella, eikä meillä tuherreta pyyhekumillakaan. Antaa viivojen näkyä vaikka ne olisi vääriäkin teidän mielestänne. Minä olen kiinnostunut viivoista, poliisi on kiinnostunut sormen jäljistä. Ei mitään piirtimiä levitetä sormella. ”Meille opetettiin alasteella, että vaaleat kohdat saa näin tehtyä, sanoo joku rohkea”. Missään kirjassa enkä missään taidekoulussa ole saanut sellaista opetusta. Siis minä opetan sen mukaan miten minua on taidekoulussa opetettu. Sitä paitsi jälki on paljon katsottavamman näköistä, kun se rakentuu viivoista, se on mielenkiintoinen. Läksyksi tulee sana valööri. Se on ensimmäinen tekniikkaan liittyvä sana ja sitä ilman emme selviä tätä kurssia. Näytän kalvolta lopuksi Kandinskyn ensimmäisen abstraktisen työn ja kysyn, että löydätkö mitään yhteistä omasta työstänne ja tästä Kandinskyn maalauksesta? Meillä oli pieni paperi, kun teimme sen piirtimellä, lyijykynällä. Maalausjälki on sitten toinen lajinsa. Kaikkea tällaista me kuvataiteen tunneilla harjoittelempa. Vaikka te ette myöhemmin piirrä tai maalaa, niin tiedättepä ainakin miten ne periaatteeltaan syntyvät. Tämän verran kuuluu yleissivistykseen tietää kuvasta. Jostakin voi tulla innokas näyttelyssä kävijä, te olette silloin taiteen vastaanottajia. On mukava oppia analysoimaan kuvaa kuvan keinoin. Kuvan elementtejä ovat piste, viiva, pinta, muoto, väri, rytmi, idea, pensselin tätsi, kosketus, jälki, aikakausi, tyyli, ilmaisukeino, tehokeino, valo-varjo! Lähellä matematiikkaa, loogista ja ihanaa, eikö totta!

Keväällä teemme myös taideopintomatkan. Opettelemme näyttelykäyttämisen ja muutenkin. Me emme voi sanoa mitä taidetta tuo on olevinaan? Tuo ei

ainakaan ole mitään taidetta, minäkin olisin pystynyt tuommoisen tekemään! Siihen arviointiin, mikä on taidetta, meillä ei ole aseita eikä oikeuttakaan sen takia, koska emme tiedä tarpeeksi nykytaiteen ilmiöistä. Sen sijaan voimme sanoa: tuosta en pidä, onpa ahdistava työ, tuo on iljettävää! Hei, en saa silmiäni noista sinisen sävyistä! Meillä on lupa mielipiteeseen mutta ei ole lupaa taiteen ja ei-taiteen arviointiin. Me emme tunne tätä aikaa missä taide syntyy. Me kuitenkin opettelemme sitä tuntemaan. Tämä opettelu jatkuu läpi elämän. Elämä itse on enemmän kuin meidän teoriamme, havaintomme tai taitomme. Nämä tunnukset ovat pienoistutkimusretkiä. Minun tehtäväni on opettaa teitä näkemään vivahteita, sinisen tai keltaisen tai punaisen tai vihreän tai... vivahteita. Että teidän arjestanne tulisi rikkaampi. Tiedättekö mitä rikkautta tarkoitan?

Poikela kirjoittaa johtopäätöksessään sivulla 85: ”Olen pyrkinyt osoittamaan yhteyden tieto- ja oppimiskäsitysten ja ongelmaperustaisen oppimisen soveltamistapojen välillä. Taustateoreettisten käsitysten lisäksi yhteydet löytyvät soveltamisen avainkohdissa; opetussuunnitelmassa, ongelmien muotoilussa ja luonteessa, arvioinnin asemassa ja siinä miten oppimista ohjataan. Erilaisten soveltamismallien teoreettista taustaa on perusteltu kognitiivisilla näkemyksillä, mutta myös behavioristisilla ja humanistisilla näkemyksillä voi olla vaikutteensa ongelmaperustaisen oppimiseen. Erilaisia oppimisen näkemyksiä erottelee etupäässä käsitys oppimisen kohteesta ja luonteesta sekä oppijan roolista oppimis- ja opetusprosessissa.” (Poikela. 1998. 85).

”Reflektio on keskeistä oppimisprosessissa ja koko oppimisen ydin. Sitä voidaan tukea oppimisen jatkuvalla arvioinnilla ja todellista oppimista voidaankin olettaa tapahtuvan vasta, kun pystytään tarkastelemaan kriittisesti omaa oppimista ja siihen liittyvää ongelmataratkaisuprosessia.” (70).

Joulukuussa ja toukokuussa keräämme oppilaan tekemät harjoitukset ja työt pinoihin ja samalla nähtäväksi. Joskus puhun niistä ääneen kaikille ja oppilaat esittävät omaa arviotaan numeroksi. Joskus annan kaikille työn tehtäväksi ja pyydän samalla yksitellen tulemaan töittensä kanssa arvioitavaksi. Vaikeissa päätöksissä kysyn avoimesti luokkalaisten mielipiteitä töitä näyttäen, että mikä numero näistä kuuluisi antaa. Jos edelleen raja on häilyvä, etsitään samalta tekijältä lisää töitä, kaikki pienetkin harjoitelmat ja yritetään löytää luovaa viivaa,

ideaa, taitoa. Oppilaat kokevat tämän myönteisenä. Koen heidät itseni kanssa samantasoisina arvioijina. Se on hämmästyttävää. Oppilaista on vaikka mihin, kun he vaan saavat mahdollisuuden. Avoin keskustelu ja jahkaaminen numerosta, ja jopa vertailu toisen töihin, on kuitenkin melko oikeudenmukainen menettely. Oppilaat ovat toisiaan kohtaan rehellisiä. Onhan arvioinnissa se, että kun joku sanoo työstä jotakin, se samalla avaa työtä katsottavaksi enempi. Monta kertaa itse näen jonkun asian, kun toinen on nähnyt sen ensin. Mielestäni näissä tilanteissa voi vain vahvistua se näkemys miten paljon kaikki vaikuttaa kaikkeen ja miten pitkälle elämä on asennekysymys ja miten rikasta on, kun asioita ja näkökulmia saa jakaa. ”Yksilön tasolla konstruktivistinen ohjaus pyrkii kriittiseen ajatteluun, reflektiivisyyteen ja itsetuntemukseen: nämä nähdään erinomaisena tapana toteuttaa aitouden, vastuuntunnon ja huolenpidon etiikkaa.” (Peavy. 1999. 201). Vuorovaikutus, avoin dialogi ja keskustelu laajemminkin on niin ihanaa oppimista. Se on sitä elinikäistä oppimista.

8. luokan syksyn ensimmäisillä tunneilla käyn läpi sisältöä siten, että kerron mitä meidän on harjoiteltava lisää. Kerron, että 7-luokalla opittuihin valööripiirroksiin opetellaan uutena esimerkiksi veden tai lasin heijastuksia ja kankaan piirteitä. Tämä olisi niitä klassisia asetelman maalaamisia. Se vain on niin tylsää eikä niillä tahdo olla tilausta nuoren elämässä. Monta kertaa tunnilla on sellainen olo, että olenkohan opettanut yhtään mitään. Olen huono pakottamaan. Sitten saatan muistaa edes pienen murusen jostain taiteilijasta tai kulttuuriartikkelista tai vain elämästä jotain painavaa. Saatamme keskustella koko tunnin. Aina kuitenkin joku innokas samalla piirtää tai maalaa. Kun töitä kasataan arviointia varten, tulee mieleeni, että tämä on taas se yksi minun kehittymiseni paikka, että oppisin vaatimaan jälkeä ja töitä, kun tyhjästä on paha nyhjästä numero. Kahdeksannella luokalla piirretään myös ääriivapiirustuksia. Mangan ystävät saavat oman huomionsa. Silti yritän kerrata klassiset ihmisen mittasuhteet vanhan koulukunnan mukaan. Taidetyyleistä jauhetaan Suomen Taiteen Kultakautta. Sen myötä Gallelan Kalevalan kuvitusta. Tehdään surrealismia ja POP -taide jäljennöksiä, kipsiä. Täytyisikö vaatia lopputulosta vai ei? Kahdeksannen luokan oppilaat ovat juuri pahimmassa iässä, toisaalta herkästi haavoittuvaisia mutta laiskoja ja kikattavia. ”Prosessin arvioinnissa pyritään siihen, että oppija pystyy mahdollisimman hyvin suhteuttamaan itsensä, asenteensa ja toi-

mintansa lähtötilanteeseen ja sen käsittelyyn eli eläytymään mahdollisimman hyvin esitettyyn tilanteeseen.” (Poikela. 81.)

Ongelmaperustaisessa oppimisessa teorian ja ammatillisen käytännön yhdistäminen on oppimisen lähtökohta jo opintojen alusta saakka.” (81.) Parhaimmillaan opetukseni on ollut tilanteissa, joissa on kuvataidealalle suuntautuvia oppilaita, joille tekeminen on intohimo. On hieno saada yrittää ohjeistaa teknisissä valinnoissa. Jos esimerkiksi oppilas haluaa tehdä maalauksen luokkakuvasta, jossa hänen pappansa on sijaisopettajana takarivissä, on pakko paneutua ohjaamaan, että millä ehdoilla valokuvasta tehdään maalaus, että henki pysyy esteettisenä ja tuoreena. Kirjoitin oppimispäiväkirjaan yhden törmäyskurssin, jossa jouduin ottamaan käyttöön nämä tuoreet opettajan ammattiopintoni. Nimittäin naapurikunnassa kuvataide on pakollisena vielä 8. luokalla siten, että yksi viikotunti 7-8. luokilla kaksoistuntina kurssimuotoisena. Pojat ovat jo suuria ja kaikkia ei välttämättä enää houkutella eikä pakoteta. Hienosti selvisin tilanteesta, että kunnioitus vielä säilyy. Tällaiset tilanteet pakottavat kehittämään ryhmän mukaan takuuvarmoja menetelmiä, että en sorru huomautteluun ja valittamiseen. Se tie on loppuun käyty ja sitä on liikaa yläasteella vieläkin. Opetus on tehtävä silloin entistä haasteellisemmaksi. Opettajalla on oltava varaa enempään! Periksi ei voi omassa ammatissa kehitymisessään antaa.

7. ONKO MUUTOS MAHDOLLISTA? VOIVATKO JUHLAT ALKAA

”Oppiaineperustainen opetussuunnitelma on hajotettava ja koottava uudelleen, ei enää erillisiin oppiaineisiin, vaan ammatillisesta käytännöstä nouseviin ongelma-alueisiin perustuen. Opetussuunnitelman tehtävänä onkin palvella ensisijaisesti oppimista, ei ainoastaan opettajan työtä. Ongelmaperustaisen oppimisen soveltaminen vaatii kokonaista oppimiskulttuurin muutosta. (Engel 1991, 30.)” (Poikela, 87). Juhlia varten on nähtävä vaivaa, liian paljon liian lyhyellä ajalla. Kuka jaksaa? Harrastajataiteilijan tuntee siitä, että hän tekee mieluummin liian paljon kuin liian vähän. Ihanne olisi tehdä tarpeeksi. Juhlien laittajat koristavat huoneita sisältä ja ulkoa, mikä pahinta, kiillottavat ja vaihtavat tavaroita uusiin ja helpommin siivottaviin, mutta eivät ymmärrä, että ulkonaista enemmän

merkitsee henki ja tunnelma. Eivät vieraat katso paikkoja ja pestyjä ikkunoita. He odottavat aina kohtaamista. On aika ottaa rennosti. Jos ei ole aikaa valmisteluihin ollut tarpeeksi, on otettava vielä rennommin. Ei aikaa voi kärkeä, itseä voi. On tämä hetki.

Ehkä teettäisin työkirjat oppilailta. En ostaisi valmiita ja kaavamaisia, en lihottaisi kustantajia. Luominen lähtee siitä, että ei olla sidottuja liikaa määrärahoihin. En suostu kuluttajaksi enkä valittajaksi. Tämä on lähellä Steinerkoulun linjausta. Varmaankin hyvä malli, mutta ilman antroposofian liittämistä siihen. Tiedon täytyisi kulkea vapaasti ja kokeellisesti. Koko koulu voisi sitoutua ikään kuin taidekasvatukselliseen ohjelmaan. Opettajan ammattiin kuuluu etiikka ja itsensä kasvattaminen tiedostavaksi hyväkuntoiseksi kansalaiseksi. Tarvitaan kuntoa, että juhlat voivat toteutua. Mutta miksi elämä tehdään kaavamaiseksi ja jäykäksi? Muuan kunnassamme asuva ranskalainen lääkärinainen oli menossa naimisiin suomalaisen muusikon kanssa. Hän sanoi yksissä illanistujaisissa, että hävetään näyttää suvulle suomalaiset häät! Ranskassa nauretaan, lauletaan ja taputetaan, kun pariskunta tulee kirkkoon. Täällä tilanne on kuolemaa surkeampaa kaavaa ja kankeutta. Olen täysin samaa mieltä.

On surullista kuolla, jos kuoltuaan tajuaa, miten ihana tämä elämä olisi voinut olla, jos luova hulluus olisi saanut sijaa. Jos opettajat olisivat keksineet tehdä nuorten elämästä haasteellisen, ettei tarvitsisi tykittää ja kännätä pönttöä sekaisin, kun jotain niin kuin olisi jossakin, tietämättä mitä ja missä. Jos juhlat eivät koskaan kasvaneet esteettiseksi suurtahtumaksi. Eniten suren sitä, jos toteutumaton luovaa energiaa mätkitään multiin kysymättä, että onko paha olla. Kaikki voivat puhjeta kukkaan. Esa Saarisen ja Kirsti Lonkan kirja Muodonmuutos todistaa, että muutos on mahdollinen. Miksi se sitten ei toteudu? Kaavamaista, pahempaa kuin entisaika, on tämä tekopyhien materialistien juhla-kulue. Todellisiin juhliin tulee vain vähän ihmisiä. Mikä kaikkia kuljettaa? Tuuliko? ”Ammatillinen käytäntö itsessään on laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin liittyen jatkuvassa muutoksessa ja tiedolta edellytetään kykyä muutokseen. Koulutuksen perustana olevaa tietokäsitystä on leimannut aina tietty kaksijakaisuus, joka käytännön tasolla on ilmennyt kiistelynä teorian ja käytännön ensisijaisuudesta opetuksessa. Tiedon filosofiassa kysymystä voi lähestyä kartesio-

laisen, pysyvän tiedon ja heideggerilaisen, muuttuvan tiedon välisenä dilemmana. Ongelmaperustaisessa oppimisessa hylätään ajatus pysyvästä, varmasta tiedosta, joka on luonnehtinut modernista ajattelua ja koulutusta.” (Poikela, 45).”Tieto on aina kontekstistaan riippuvaista. Kyse ei ole ainoastaan koulutuksen kontekstista, vaan kontekstin tiedolle luovat kulttuurinen ympäristö, aikaisemmat kokemukset ja myötävaikuttavat psykologiset tekijät. Silloin oppijan ja opettajan käsitykset ja määritelmät tiedosta voivat olla hyvinkin erilaisia.(Cowdroy 1995, 45-46)” (Poikela 46).

Kysymys: Opittiinko jotain? ”Opetustilanteissa, jotka eivät vedä oppilaan tarkkaavaisuutta puoleensa, voi periaatteessa olla meneillään aivan muihin asioihin kuin tavoitteena olevaan osaamiseen kohdistuvia konstruointiprosesseja. Opettajalta vaaditaan, että hän pystyy havainnoimaan mitä tapahtuu ja säätelemään oppimisympäristöjä joustavasti oppimistilanteen mukaan. Opettaja tarvitsee jatkuvasti tietoa siitä, miten hänen oppilaittensa oppimisprosessit etenevät. Tätä tietoa hän saa ennen kaikkea silloin, kun hän on oppinut tietoisesti käyttämään omaa valikoivaa tarkkaavaisuuttaan työvälineenä.” (Rauste & von Wright. 1998. 123).

Mistä ihmeestä heikko itsetunto? Tai pikemminkin milloin sen valta loppuu? Kuka lapset kasvattaa? Miksi ei opeteta ajattelemista, pääättelemistä ja ihmistä vahvistavaa? ”Kun konstruktivistinen prosessi onnistuu, opiskelijan minäkuva muuttuu ja hänen itsetuntonsa lujittuu. Uuteen ja epävarmaan mukaan lähteminen on riski nimenomaan itsetunnon kannalta. Tarvitaan tukea ja turvallisuuden tunnetta, sekä luottamusta siihen, ettei ”opettaja petä” eli vedä perinteistä kontrollimenettelyä esiin.” (114). Kahdeksannen luokan tunnilla puhuimme arvioinnista. Siitä, että miksi oppilaalla ei ole oikeutta antaa arviota opetuksesta tai vaihtoehtoista miten oppisi paremmin. Kun kevättalven väliarviointiin tehtiin itsearviointi, yksi 8. luokan oppilas oli kysynyt opettajalta, että voiko kirjoittaa jotain omaa. Opettaja oli sanonut, että kirjoita siihen loppuriveille ja paperin alaosaan. Oppilas kuitenkin laski yks plus yks ja jätti kirjoittamatta, koska tiesi, että numero tippuu, jos sanot sanaakaan. Mieluummin epäkohdat niellen ja hyvä numero eteenpäin pääsemiseksi! Viisaasti päätelty. Tämä samainen oppilas jatkoi kuvataiteen tunnilla, että miksi koulun seinällä ei ole aloitelaatikkoa, jonne

voisi jättää nimettöminä hyviä ideoita? Hyvä kysymys. ”Ihmisen kysymys on: Mistä tässä on kysymys?” (Antti Laitisen tunnilta). Jatkoisin kyselyä oppilaalta: ”Onko niin, että numero tippuu, jos ottaa kantaa?” -Aivan varmasti, kaikki ysit mielistelee. Ne eivät edes oppilaskunnassa uskalla valittaa, kun ne mielistelee, oppilas vakuutti. Ei voi olla totta! Nyt ymmärrän miksi asiat eivät etene, sanoin. Ihmiset opetetaan ”valehtelemaan” koulussa. Onko mitään toivoa saada rennompaa meininkiä aikaiseksi? Kohtaamista? Yrittämistä? Elämästä hengissä selviämistä? Ei, jos tätä karua todellisuutta ei opeteta missään vaiheessa. Jo pienenä täytyy opettaa lapselle, että rehellisyys maan perii ja aitous on avain-sana. Yhtä tärkeää olisi kehdon vieressä pikku hiljaa kertoilla, että elämä ei ole mitään helppoa. Sen keskellä kuitenkin olisi otettava rennosti. Kaikki on laitettava peliin yhä uudelleen. Uskokaa tai älkää, mutta selviytyjiä tarvitaan. Miina Äkkijyrkkä on oikeassa. Suomalainen pieni lehmä selviytyisi vieläkin kovien aikojen yli ja pitäisi kansan hengissä. Mutta ne on hävitetty lähes sukupuuttoon tarpeettomina. Meillä kiirehditään hävittämään hyviä käytäntöjä!

”Miks kaiken kauniin täytyy aina kuolla?” Onko ikään kuin valmiimpaa viljaa? Miina Äkkijyrkkä sanoo tuoreessa haastattelussaan: ”Ihminen saa mahdollisuuden elää niin kauan, että hänestä tulee hyvä. Mutta kun on tullut hyväksi, niin sitten on jo annettava tilaa muille, on kuoltava. Ihminen saa vain sen verran aikaa, että ehtii tulla hyväksi. Oppia edes näennäiset, kohtalaiset, hyvät ihmisten käytöstavat.” (HS Kuukausiliite toukokuu 2008. 36). Täytyy myöntää, että sen verran on valoa tullut Miinalta, Aki Kaurismäeltä ja Reijo Kelalta, että henki pihi-see Suomen maaseudulla. ”Lundgren (1997) arvostelee ruotsalaista ja skandinaavista kasvatuksen tutkimusta yleisemminkin siitä, että opetussuunnitelman teoria (ja sen mukana koko kasvatuksen teoria) hahmotetaan normatiiviseksi, preskriptiiviseksi. Opetussuunnitelman määrityksistä puuttuvat toisaalta oppimisopetusprosessin analyysi, toisaalta koulutuksen yleisten tavoitteiden sosio-kulttuurinen erittely. Samalla kun koulutuspolitiikka on hahmoteltu opetussuunnitelmien kulmakiveksi, kasvatuksen tutkimus on pitkälti kohdistunut koulutuksen suunnitteluun sen organisatorisista aspekteista käsin... on syntynyt suljettu systeemi.” (Rauste von Wright, M & von Wright, J. 1995. 149). Konstruktivistisen oppimiskäsityksen pohjalta koulutyössä opettajan merkitys on suuri aktiiviseksi kansalaiseksi matkaavien oppilaiden ohjaajana. ”Opetussuunnitelmatyön

siirryttyä kunta- ja koulutasolle tarvitaan erityisen suurta panostusta tämän työn perusteiden selvittämiseksi niille, jotka ovat sitä koskevia päätöksiä tekemässä.” (162.)

Älyä tarvittaisiin paljon enemmän mitä sitä kentällä liikkuu. Se mahdollistaisi muutoksen ja juhlat voisivat alkaa. Äly on yhteydessä luovaan hulluuteen. Ne-rous on arvokas käsite. Viisaus ei kiinnosta ja sivistystä ei ymmärretä.

Peavy valottaa kirjassaan *Sosiodynaaminen ohjaus* sitä, että konstruktivistinen ohjaus vastaa hyvin epävarmojen aikojen asettamiin vaatimuksiin ja se voi palvella ja innoittaa uusia ohjaajasukupolvia. ”Kunniassa olisivat sellaiset ohjauksen muodot, jotka korostavat elämäkokemuksen, huolenpidon, uutuuden ja innovaatioiden, filosofisten ja hengellisten näkemysten sekä minuuden ja suhteiden konstruoinnin kaltaisia tekijöitä.” (Peavy 1999. 205.) Peavyn mielestä ohjaajan eettisyys olisi ihanteellista, jos se asettuisi relativismin ja absolutismin kultaiseen keskitiehen. Aitouden nimissä myös manipulointi, teeskentely ja muu petkus tai epärehellisyys täytyisi pysyä kaukana. ”Se tarkoittaa myös sitä, että sanojen ja tekojen pitäisi vastata toisiaan – ohjaaja ei saa luvata mitään, mitä hän ei pysty pitämään.” (200.)

Entäpä roolit? Miten aito on opettajan opettajarooli? Onko oppilas aidompi? ”Kun kasvoini aikuiseksi kaikki alkoi näyttää harmaalta ja tylsältä. Saatoin vielä muistaa lapsuuteni kokemusten uskomattoman intensiteetin. Ajattelin, että aistimuksien turtuminen on ikääntymisen väistämätön seuraus – että näkökyky pakostakin hämärtyy iän myötä. En ymmärtänyt, että kirkkaus piilee mielessä.” (Johnstone. 2003. 9). Huima luku sinänsä Johnstonen improvisaatiot ja naamio-työskentelyn opettaminen. Hetkinä, jolloin Naamio toimii, oppilas tuntee, että hänen ei tarvitse tehdä päätöksiä. Opettaja huomaa oppilaassa äkillisen luonnollisuuden, ja sen, ettei hän näyttele. ”Jos naamiot joutuisivat samojen paineiden alaisiksi kuin lapset, niistä tulisi myös tylsiä ja ilmaisukyvyttömiä. Me elämme keskellä kovia pintoja, jotka heijastavat äänet takaisin, joten me käskemme lapsiamme jatkuvasti olemaan hiljaa. Elämämme on ympäröity arvokkailla esineillä – lasilla, posliinilla, televisioilla, stereoilla – niin että liikkeitä täytyy rajoittaa. Kuka tahansa aikuinen, joka käyttäytyisi kuin kolmevuotias, olisi mieles-

tämme sietämätön.” (173). ”Kun selitän, että tervejärkisyydessä on kyse enemminkin vuorovaikutuksesta kuin ihmisen mielen toiminnasta, oppilaat nauravat usein hysteerisinä. He myöntävät, että ovat vuosien ajan tukahduttaneet kaikenlaisia ajatuksia, koska he ovat luokitelleet ne mielipuolisiksi.

Oppilaat tarvitsevat guria, joka antaa heille luvan sallia kiellettyjen ajatusten tulla heidän tietoisuuteensa. Gurujen ei välttämättä tarvitse opettaa ollenkaan.” (83).

Leena Kaikkonen kirjoittaa teoksen *Jotain erityistä – Something special* esipuheessa ammatillisten opettajien haasteista muuttuvan maailman ja työelämän vaatimuksissa: ”Näistä syistä opettajien olisi opittava kuuntelemaan oppilaitaan erityisesti etsien tarinoita, joita ”oppija itse kertoisi jos voisi” ja tukemaan oppijoi- ta muovaamaan näihin tarinoihinsa itsensä näköisiä jatko-osia. Tässä valtaistumisen tai voimaannuttamisen mahdollistamisessa korostetaan usein opettajan yhteiskunnallisen tietoisuuden ja työelämänosaamisen merkitystä. Niiden ohella opettajien tulee kehittää omaa persoonaansa voidakseen ymmärtää oppijoidensa erilaisuutta.” (Kaikkonen (toim.) 2005.7-8). Antti Laitinen kirjoittaa (sivulla 117-119, Harjua 2005, lainaten), että pedagogisena osaamisena henkilökohtaistamisessa on kyse ohjaajan kyvyssä mm. kuunnella opiskelijaa kokonaisvaltaisesti ja havaita myös tämän elämäntilanteesta johtuvien tekijöiden vaikutus oppimistuloksiin ja tuoda näkyväksi opiskelijan ajattelumalleja ja kehittää oppimaan oppimisen taitoja. Tavoitteena on opiskelijan subjektiivisuuden, aktiivisen roolin tukeminen.

8. LOPPULAULU

Olen noussut seisomaan ja rummuttanut elävän viivan puolesta. Olen maalanut mielessäni suurta ja komeaa. Kysyn itseltäni, asetanko oppilaan rinnalleni vertaisenani. Tarvitsenko työssäni työyhteisöä vai käytäviä vain? Entä kunnan kulttuurielämän kehittäminen? Olisinko nyt pätevämpi opettaja laulamaan loppulaulun vaikka silmät kiinni?

Miten asian esittää, sillä tuntuu olevan merkitys. Ei niinkään asian sisällöllä. Hetkeksi minun täytyy hiljetä, puhaltaa pitkään ja miettiä. Varmasti haaste on vastaanottamisen arvoinen; on oikein, että kuuluu joukkoon. Elävän viivan puo-

lustamiselle riittää hiljainenkin rooli työyhteisössä. On tehtävä se minkä on tehtävänä saanut.

Opettajan ei kuulu olla virkamies, tulla ja mennä. Opettaja liikuttelee liian arvokasta pääomaa – kaikkien ihmisten perillisiä kaikkine ominaisuuksineen, mahdollisuuksineen ja taipumuksineen. Me tulemme työhön, oppilaat tulevat työhön. Me järjestämme juhlan arjen keskelle. Ilmaisun ilo kävelee jo käytävällä vastaan ja luokkahuoneessa se saa mahdollisuuden. Pätevyydellä en pääse ratsastamaan, eikä kukaan pääse. Kestävän kehityksen tiellä arvioidaan itsemme elinikäisiksi oppijoiksi. Mutta mihin olemme valmiit sitoutumaan?

Yksinkertaisin sanoin sanottuna koko ajan on yritettävä löytää mahdollisimman kaunis, mahdollisimman hyvä ja mahdollisimman oikea. Se ei ole helppoa, sillä ruma, paha ja väärä eivät välttämättä ole tyhmiä.

Yksi asia mistä iloitsen näiden opintojen kevätkiireessä: oppilas on minulle äärettömän arvokas. Pystyn sen sanomaan entistä kirkkaammin, että en jaksaisi tehdä tätä työtä jos oppilaita ei olisi. Tarkoitan tietenkin sitä energiaa ja pilkettä silmäkulmassa, mistä meillä aikuisilla on pieni aavistus sen jälkeen, jos kohtelemme heitä oikein.

Reijo Kela tanssii pakettipelloilla, Miina Äkkijyrkkä laiduntaa pakettipelloilla, Aki Kaurismäen kaupunkilaiset ajavat pakettipeltojen läpi ja kauas pilvet karkaavat. Niin minäkin.

9. LÄHTEET

Engeström, Y. 1994. Perustietoa opetuksesta. Valtiovarainministeriö Painatuskeskus Helsinki.

Johnstone, K. 1981. suom. Routarinne, S. 2003. Impro. Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen. Yliopistopaino, Helsinki.

Kaikkonen, L. toim. 2005. Jotain erityistä – Something special, kokemuksia kuulluksi tulemisesta, yksilöllisestä oppimisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 53.

Peavy, R. Vance. suom. Auvinen, P. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. suosisadan ohjaustyöhön. Työministeriö, Helsinki.

Poikela, S. 1998. Ongelmaperustainen oppiminen. Uusi tapa oppia ja opettaa? Hämeenlinna, Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos, Tampere.

Rauste – von Wright, M. 1998. Opettaja tienhaarassa. Konstruktivismia käytännössä. WSOY – Kirjapainoyksikkö, Juva.

Rauste – von Wright, M & von Wright, J. 1995. Oppiminen ja koulutus. WSOY: graafiset laitokset, Juva.

Saarinen, E & Lonka, K. 2000. Muodonmuutos. Avauksia henkiseen kasvuun. WSOY, Porvoo.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tammer-paino oy, Tampere.

Muut lähteet

Helsingin Sanomien Kuukausiliite, toukokuu 2008. Kempainen, J. K. artikkeli.

